



EPALE



Nordisk Nätverk för
Vuxnas Lärande

Toimiva arki kaikille

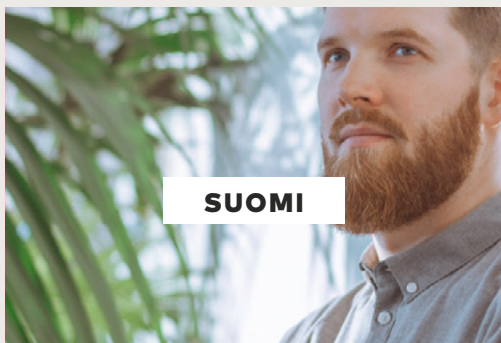
10 RAPORTTIA
perustaidoista
Pohjoismaissa



RUOTSI



NORJA



SUOMI



ISLANTI



TANSKA

SISÄLLYS

- 3 Yhteenvedo
- 4 Lyhyesti tietoa perustaidoista Pohjoismaissa

RUOTSI

- 8 Tekniikka saadaan toimimaan kaikille
- 12 Digitaalinen sfi-opetus vaatii kekseliäisyyttä

NORJA

- 14 Koulutusta yksinkertaisempaan työarkeen
- 18 Digitaalinen peli valmentaa arjen haasteisiin

SUOMI

- 20 Hankeavustus pelasti pandemian aikana
- 23 Ohjaavat opettajat auttavat kollegoita digitaalisuuden lisäämisessä

ISLANTI

- 26 Miksi meidän pitää osata laskea?
- 30 Rakastan tätä työtä

TANSKA

- 34 Paradigman muutoksen aikaansaaminen käytännössä
- 38 Nyt on matalasti koulutettujen vuoro – ehkä

YHTEENVETO

Yhteiskunta asettaa nykyään yhä suurempia vaatimuksia perustaidoille. Heikot perustaidot johtavat helposti ulkopuolisuuteen.

Pohjoismaisen aikuiskoulutusverkosto NVL:n perustaitoverkosto julkaisi tammi-kuussa 2020 raportin Aikuisten digitaaliset perustaidot Pohjoismaissa – Haasteista mahdollisuuksiksi?

Raportti osoittaa, että Pohjoismaat ovat digitalisaation eturintamassa, mutta monilla aikuisilla on edelleen heikot perustaidot useilla aloilla. Heikot luku-, kirjoitus- ja laskutaidot voivat myös muodostua suureksi esteeksi sekä arjessa että työ- ja yhteiskuntaelämässä.

Nämä henkilöt ovat vaarassa jäädä yhteiskunnan turvajärjestelmien ulkopuolelle. Raportti osoittaa myös, että tämän kohderyhmän tavoittaminen on vaikeaa.

Reilu vuosi raportin julkaisemisen jälkeen covid-19-pandemia iski maailmaan ja suuri osa yhteiskunnasta suljettiin. Sekä opettajien että opiskelijoiden digitaidot joutuivat kovalle kokeukselle: usein ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin toteuttaa opetus digitaalisessa ympäristössä.

Tässä julkaisussa kootaan yhteen kirjoituksia pohjoismaisista toiminnoista ja hankkeista, joissa on onnistuttu tavoittamaan yksilöitä, joilla yleisesti ottaen on heikot perustaidot ja puutteita etenkin digitaidoissa. Kirjoitusten tarkoituksena on jakaa tietoa ja kokemuksia sekä innostaa ja ottaa oppia toisilta.

Ennen haastatteluja esitettiin muun muassa seuraavat kysymykset:

- ▶ Miten tavoitamme perusdigitaalitoja tarvitsevan kohderyhmän?
- ▶ Miten motivoivaa toimintaa toteutetaan? Entä miten motivoitetaan opiskelijaa suorittamaan opintonsa loppuun?
- ▶ Millä työkaluilla tuemme opiskelijaa valmistautumisessa, opintojen valinnassa, opintojen suunnittelussa sekä opintojen suorittamisessa ja loppuun saattamisessa?
- ▶ Miten teemme töitä sopeutumisen ja saavutettavuuden parissa?

Me tämän julkaisun parissa työskennelleet

▶ Pohjoismaisen aikuiskoulutusverkosto NVL:n perustaitoverkosto ja NVL:n toimittajat:



Marja Beckman
Ruotsi-toimittaja



Sigrún Kristin Magnúsdóttir
Islanti-toimittaja



Dorthe Plechinger
Tanska-toimittaja

LYHYESTI TIETOJA

perustaidoista Pohjoismaissa

► RUOTSI

RUOTSISSA KUNTA ylläpitää kunnallista aikuiskoulutusta (komvux-koulutusta), jossa sfi-opetus (ruotsia maahanmuuttajille -opetus) on yksi viidestä koulumuodosta. Sfi-opintojen opiskeluoikeuden edellytyksenä on, että henkilö on täyttänyt 16 vuotta, asuu Ruotsissa, eikä hänellä ole koulutuksen tavoitteena olevaa ruotsin kielen perustaitoa.

Sfi-opinnoissa on kolme opintopolkua. Eri opintopolut on suunnattu taustoiltaan, edellytyksiltään ja tavoitteiltaan erilaisille henkilöille. Opintopolut osoittavat sopivan lähtökurssin ja etenemisvauhdin. Opiskelija aloittaa opintonsa yksilöllisiin edellytyksiinsä parhaiten soveltuvalla opintopolulla ja opintopolun kurssilla. Opiskelijan kannalta sopivan opintopolun ja opintopolun kurssin aloittamisen arvioinnin tulee perustua hänen tietojensa, edellytystensä ja muiden vaatimusten täyttymisen kannalta merkityksellisten seikkojen kartoittamiseen. Kolmen opintopolun kurssit muodostuvat erilaisiksi riippuen opiskelijan opiskelutottumuksista, koulutustaustasta ja ruotsin kielen taidosta kurssin alkaessa. Kurssin osaamisvaatimukset ovat samat opintopolusta riippumatta.

Sfi-opintoja voi opiskella myös kansanopistossa. Jotkut yksityiset koulutuksen järjestäjät ja opintoliitot tarjoavat sfi-opetusta, mutta tämä riippuu aina viime kädessä kunnan, eli koulutuksenjärjestäjän, hankinnoista.

Aikuisilla, joilla ei ole peruskelpoisuutta joissain muissa aineissa kuin ruotsin kielessä, on mahdollisuus opiskella jossakin muussa komvuxin koulumuodossa tai kansanopistossa saadakseen kelpoisuuden korkea-asteen opintoihin.

► NORJA

NORJALAISET KUNNAT vastaavat koulutuksesta, ja niiden vastuulla on helpottaa ja sopeuttaa opetusta yksilön elämäntilanteeseen sopivaksi (Opplæringsloven, § 4A-1). Kunnallisella aikuiskoulutuksella on omat perustaitokurssinsa sen lisäksi, että se on kiinteä osa norjalaista koulutusta ja aikuisten peruskoulun nykyisiä opetussuunnitelmia. Myös muut julkiset ja yksityiset palveluntarjoajat antavat perustaito-opetusta.

Muut järjestelmät:

- **Kompetansepluss:** tukijärjestelmä lukemisen, kirjoittamisen, laskemisen, suullisen osaamisen, TVT:n ja norjan tai saamen kielen perustaitojen koulutukseen. Toiminnat ja kansalaisjärjestöt voivat hakea rahaa järjestelmän kautta, joka avustaa aikuisia saamaan tarvittavan osaamisen työelämän vaatimusten hallitsemiseksi ja työelämään siirtymiseksi.
- **Digidel ja Digihjelpen:** Digihjelpen on kansallinen digiosallisuusohjelma, joka antaa kunnille mahdollisuuden saada apua ja tukea paikallisten matalan kynnyksen palvelujen perustamiseen asukkaille, usein kirjastojen tai palvelukeskusten kautta.
- **Korkeakoulutuksen ja osaamisen osasto** (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, Hk-dir) on kehittänyt Opetusministeriön (Kunnskapsdepartementet) toimeksiannosta riittävän yksinkertaisia digitaalisia työkaluja loppukäyttäjille, jotka haluavat hallita perustaitojaan ja suorittaa verkko-opintoja.

► SUOMI

TUTKINTOKOULUTUKSEEN VALMENTAVA koulutus (TUVA) alkaa 1.8.2022. TUVA-koulutuksessa yhdistyvät aiemmat perusopetuksen lisäopetus, lukioon valmistava koulutus ja tutkintokoulutukseen valmentava koulutus. TUVA-koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa ja jotka syystä tai toisesta tarvitsevat valmentavaa koulutusta.

Osa **vapaan sivistystyön oppilaitoksista** järjestää peruslukutaito-opetusta. Peruskoulun päättäneille oppivelvollisille aloitettiin elokuussa 2021 kansanopistoissa järjestettävä koulutus, Opistovuosi. Koulutus kestää yhden lukuvuoden. Se perustuu Opetushallituksen laatimiin opetussuunnitelman perusteisiin.

Aikuisten perusopetus koostuu kolmesta vaiheesta: lukutaitovaiheesta, alkuvaiheesta ja päättövaiheesta. Jokaisella vaiheella on oma tuntijakonsa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään hänen tarvitsemansa opinnot.

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on edistää kielitaidon kehittymistä ja jatko- ja työelämämahdollisuuksia sekä lisätä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia valmiuksia ja arjen taitoja.

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot (ammatillinen koulutus) Opiskelijan perustaidot eivät aina riitä opinnoissa selviämiseen ja tutkinnon suorittamiseen. Silloin oppilaitos voi järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Nämä opinnot auttavat opiskelijaa vahvistamaan perustaitojaan.

► ISLANTI

ISLANNILLA ei ole erityisiä lakeja koskien yleistä aikuiskoulutusta, mutta muodollista koulutusta vailla oleville aikuisille suunnattua koulutusta säädellään vuonna 2010 annetulla aikuiskoulutuslailla ja vuonna 2011 annetulla lailla, joka perustuu vuoden 2010 lakiin. Vuonna 2012 annettu laki työhön liittyvästä kuntoutuksesta vaikuttaa myös aikuiskoulutukseen Islannissa. Lisäksi tässä yhteydessä on mainittava vuonna 2008 annetut lukioita koskevat lait.

Islannissa aikuiskoulutus on osa sekä epävirallista että virallista koulujärjestelmää, ja koulutusta järjestävät maan eri alueilla sijaitsevat elinikäisen oppimisen keskuskeskukset.

Työelämän koulutuskeskuksen (Fræðslumiðstöð atvinnulífsins, FA) omistaa ammattiliittojen keskusjärjestö (ASÍ), työnantajajärjestö (SA), Kuntaliitto (SÍS), valtion ja kuntien työntekijöiden järjestö (BSRB) sekä Valtiovarainministeriö. Keskukseen päätehtävänä on kehittää ja valvoa aikuiskoulutuksen kehittämistä edellä mainitun aikuiskoulutuslain mukaisesti sekä tehdä yhteistyötä Islannin elinikäisen oppimisen keskusten ja muiden asiantuntijoiden kanssa sekä Islannissa että ulkomailla. Lisäksi keskus hallinnoi ”Koulutusrahastoa”. Rahaston tehtävänä on lisätä koulutusmahdollisuuksia henkilöille, joilla on vain vähän muodollista koulutusta, ja luoda edellytyksiä sille, että aikuiset voisivat hyödyntää koulutusmahdollisuuksia. Rahastosta rahoitetaan kohderyhmän ohjausta, validointia, koulutusmahdollisuuksia ja erilaisia kehittämishankkeita.

On myös syytä mainita, että monet yksityiset yritykset opettavat sekä toiminnallisia valmiuksia että islantia toisena kielenä. Näiden koulutusyritysten on haettava Opetusministeriön sertifiointia saadakseen rahoitusta kursseille. Aikuiset voivat myös opiskella perusopintoja monissa lukioissa, vaikka tämä ei olekaan yleistä.

► TANSKA:

Mitä ovat valmistava koulutus aikuisille (FVU), koulutus lukihäiriöisille (OBU), tanska toisena kielenä (DSA)...

FVU on valmistava aikuiskoulutusohjelma yli 25-vuotiaille aikuisille, jotka haluavat kehittyä paremmaksi lukemisessa, oikeinkirjoituksessa, kirjoittamisessa tai laskennassa (tai englannin kielen ja digitaitojen suhteen). Jotta voi osallistua FVU:n tanskan, matematiikan, englannin ja tietotekniikan opintoihin, vaaditaan seulonta, jonka avulla määritetään sopiva ohjelma-aste. Vaihtoehtoisesti sen perusteella voidaan myös tarjota opintoja OBU:ssa eli lukihäiriöisten koulutusta. Yksittäiset koulutusvaiheet päättyvät testiin, jonka jälkeen voi siirtyä askel askeleelta eteenpäin. Ylempi taso vastaa osaamiseltaan peruskoulun 9. luokkaa. FVU-koulutusta tarjotaan aikuiskoulutuskeskuksissa (VUC), vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, kielikeskuksissa ja muissa vastaavissa, ja koulutus on yleensä ilmainen.

OBU on aikuisille suunnattu lukihäiriökoulutus. Kyseessä on erityisesti suunniteltu koulutus, jonka tarkoituksena on lievittää tai rajata osallistujan luku- ja kirjoitusvaikeuksia. Tämä opetus tapahtuu tyypillisesti aikuiskoulutuskeskuksissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

AVU on yleinen aikuiskoulutus ja tarjolla aikuisille, jotka haluavat parantaa yleistietojaan. AVU tarjoaa mahdollisuuden kehittää itseään yhdessä

tai useammassa oppiaineessa peruskoulutasolla. AVU on suunnattu 25-vuotiaille ja sitä vanhemmille aikuisille. Kyseinen koulutus järjestetään usein aikuiskoulutuskeskuksissa.

Valmisteleva perusopetus ja koulutus (FGU) on alle 25-vuotiaiden valmistava perusopetus, jossa voi saada yleisen peruskoulutuksen kurssimuotoisena. FGU:ssa sitä kutsutaan nimellä **AGU**. Koulutus tapahtuu FGU:n kouluissa.

DSA on tanska toisena kielenä ulkomaalaisille ja pakolaisille. Se koostuu kolmesta koulutuksesta. Danskuddannelse 1, DU1, on heille, jotka eivät osaa lukea ja kirjoittaa tai osaa latinalaisia aakkosia. DU2 on tarkoitettu heille, joilla on lyhyt koulu- ja koulutustausta kotimaasta, ja DU3 on heille, joilla on keskipitkä tai pitkä koulu- ja koulutustausta.

AMUt ovat työmarkkinakoulutuksia, jotka koostuvat usein lyhytkestoisista erikoiskursseista, joita voidaan suorittaa joko yksilöllisesti tai tarpeen mukaan. Koulutukset ovat pätevyittäviä ja niistä saa tutkintotodistuksen jokaisesta suorittamastaan kurssista.



10 RAPORTTIA ▶



Tekniikka saadaan toimimaan kaikille

Moran kansanopiston ainutlaatuisen kurssi ja alusta, joka luo edellytyksiä elinikäiselle digitaaliselle elämälle, lisäävät kehitysvammaisten mahdollisuuksia tuntea olevansa osa yhteiskuntaa.

Kehysten sisäpuolelle kirjoitetut asiat ovat Zoom-tapaamisessa ok: annetaan kaikkien olla mukana, kuunnellaan toisia, puhutaan yksi kerrallaan. Kehysten ulkopuolella olevat asiat eivät ole ok: toisen keskeyttäminen, puhelimeen puhuminen tunnin aikana tai typerästi käyttäytyminen toista kohtaan.

Toinen visuaalinen apuväline on valokuvahyrrä, jossa on kaikkien kurssilaisten kuvat. Se, kenen kohdalle hyrrä pysähtyy, saa puheenvuoron.

Kun Moran kansanopiston mukautetun tietotekniikan kurssista piti keväällä 2020 tehdä täysin digitaalinen, henkilökunta tajusi, että heidän oli työskenneltävä vähintään yhtä paljon pedagogisen kuin teknisen puolen parissa. Kerstin Gatu vastaa kehitysvammaisille aikuisille suunnatusta kaksivuotisesta puolipäiväkurssista. Kyseessä ei ole pelkkä IT-kurssi, vaan digitaalisuus on integroitu kursseihin, jotka käsittelevät terveyttä ja ruokaa, terveyttä ja liikuntaa, yhteiskuntaa sekä kulttuuria. Pyrkimys inklusiivisuuteen ja selkeyteen

kulkee punaisena lankana kaikessa työssä. Koulu on merkinnyt tietokoneita ja usb-tikkuja osallistujien valokuvilla ja maalannut erivärisillä kynsilakkoilla pistokkeita ja painikkeita. Näin oikea johto päättyy oikeaan paikkaan. Muita teknisiä ratkaisuja ovat esimerkiksi yksinkertaiset komentosarjat, joiden avulla voi ladata kuvan ja lähettää sen sähköpostitse painamalla vain vihreätä painiketta (kynsilakalla merkittyä). Osallistujien itseluotamusta vahvistaa se, että he voivat itse valita kuvia ja osallistua muilla tavoin erilaisiin digitaalisiin projekteihin.

Digitaalinen tekniikka on usein tarpeettoman monimutkaista.

Älylliseen kehitysvammaisuuteen voi liittyä muun muassa kognitiivisia vaikeuksia; kyky vastaanottaa, tallentaa, käsitellä ja hakea tietoa on rajallinen. Monilla on myös vaikeuksia lukemisen ja kirjoittamisen sekä ymmärtämisen ja ajantajun kanssa. Joillakin on vaikeuksia ilmaista itseään puhumalla.

Tietokoneista voi olla paljon apua näille henkilöille. Nykyään on olemassa ohjelmia sekä oikein kirjoitusta että puhumista ja tekstin kuuntelua varten, ja tietokoneet voivat muistuttaa ajan kulumisesta.

Ongelmana on, että monet verkkosivustot ja ohjelmat ovat epäselviä ja vaikeasti navigoitavissa. Lähes kaikkialla yhteiskunnassa tarvitaan digitaalisia perustaitoja. Esimerkiksi pandemian



▲ Kurssin johtaja Kerstin Gatu sekä yksi kurssilaisista. Kurssilaiset tietävät olevansa mukautetun tietotekniikan asiantuntijoita.

puhuttua monet paikallisliikenneyhtiöt olettivat, että kaikilla on älypuhelin ja että he voivat maksaa bussilippunsa sovelluksella sen sijaan, että "piippaisivat" lipun kuljettajan edessä olevassa automaatissa.

– Kortin piippaaminen automaatissa on kognitiivisesti helpompaa kuin sovelluksen lataaminen ja lipun maksaminen sitä kautta, tutkija **Stefan Johansson** totesi hiljattain pidetyssä webinaarissa, jossa esiteltiin digitaalista Digijag-alustaa.

Stefan Johansson työskentelee Begrip-sam-järjestössä, joka pyrkii tekemään yhteiskunnasta saavutettavamman erityisesti ihmisille, joilla on kognitiivisia vaikeuksia. Digijag kehitettiin yhteistyössä kehitysvammaisten lasten, nuorten ja aikuisten valtakunnallisen järjestön (FUB) kanssa. Hanketta on rahoittanut myös Ruotsin yleinen perintörahoasto (Allmänna Arvsfonden). Mukautetun tietotekniikan kurssin osallistujat ovat alustan testaajia.

– Stefan opetti heille uuden käsitteen: he ovat esteettömän IT:n asiantuntijoita. Huomaamme, kuinka osallistujien itsetunto paranee, kun he saavat osallistua, kun he pystyvät tekemään ostoksia, kulkemaan bussilla ja hoitamaan asioita itse, kurssin johtaja Kerstin Gatu kertoo, kun tapaamme Zoomin välityksellä. Stefan Johansson kertoo:

– Tarve oli ilmiselvää. Tarvitaan alusta, jota kaikki osaavat käyttää, vaikka paikalla ei olisikaan tukihenkilöitä. Sen kautta pitäisi pystyä käyttämään kaikkea mahdollista internetissä. Me emme rakenna ihmisille omaa pientä, suljettua internetiä. Digijagin kautta voi vierailla esimerkiksi YouTube:ssa tai Aftonbladetin sivuilla.

Digijagin käyttölisenssin maksavat koulut, yritykset, yhdistykset tai vastaavat. Digijagin käytön on aina oltava yksityishenkilölle maksutonta. Tilin saanutta henkilöä ei koskaan poisteta alustalta, vaikka hän lähtisikin lisenssin ostaneesta organisaatiosta.

– Kutsumme sitä elämäanalustaksi. Perusajatuksena on, että kun olet kerran saanut tilin ja aloittanut Digijagin käytön, voit jatkaa sitä. Idea on, että voit käyttää alustaa koko loppuelämäsi ajan, Stefan Johansson sanoo.

Digijagin sisällöstä päättää käyttäjä itse. Nyt on esimerkiksi olemassa ryhmä, joka helpottaa siirtymistä nuoruudesta aikuisuuteen, ja ryhmä, jossa käsitellään sosiaalisia suhteita.

Digijagissa on integroitu YouTube, jossa kaikki tavallisen YouTube-sivun täyttävät epäolennaiset asiat on poistettu. Tämä on ollut mahdollista toteuttaa, koska YouTube tarjoaa vapaan pääsyn rajapintaansa, mitä esimerkiksi SVT Play ei tällä hetkellä tee.

– Minusta on hieman outoa, että SVT ei halua avata alustansa, jotta kaikki kansalaiset voisivat nauttia heidän ohjelmistaan, Stefan Johansson sanoo.

Heikot digitaaliset taidot erityiskouluissa

Stefan Johansson toivoo myös, että erityiskouluissa opetettaisiin paremmin digitaalisia perustaitoja.

– Jos olet käynyt erityiskoulua, olet vaarassa joutua digitaalisesti ulkopuoliseksi. Opetustaidot eivät aina ole pysyneet kehityksen mukana. Näillä ihmisillä on kyky oppia, ja oikealla tuella he voivat olla todellakin digitaalisia.

Meidän täytyy tarttua tähän aikuiskoulutuksessa, mutta olisi parempi, jos heillä olisi digitaatioita jo koulusta lähtiessä.

Mukautettu tietotekniikka on ainoa Ruotsissa tarjolla oleva kurssi, joka on suunnattu tälle kohderyhmälle. Monissa tukiasunnoissa ja päivittäisissä toiminnoissa ei ole edes wlan-verkkoa, ja henkilökunnalla ei useinkaan ole digitaatioita. Siksi mukautetun tietotekniikan kurssilla koulutetaan myös tukihenkilöitä, kuten omaisia tai päivittäisten toimintojen tai tukiasumisen henkilökuntaa.

Yksi suuri digitaalisuuteen liittyvä ongelma on edelleen ratkaisematta, ja se on ajantasaisen ja helppokäyttöisten sähköpostisovellusten puute. Sähköpostin vastaanottaminen ja linkin klikkaaminen ovat osa digitaalista infrastruktuuria. Mukautetussa tietotekniikassa on tällä hetkellä käytössä 1990-luvulla kehitetty Easymail, joka on vanhentumassa.

– Jos markkinat eivät vastaa tarpeeseen, Posti- ja televiraston on rahoitettava tämä, mutta toistaiseksi ei virasto eikä yksikään isoista sähköpostijättiläisistä ole tarttunut toimeen.

Tämä on ongelma, jota emme oikein osaa ratkaista, Stefan Johansson sanoo. Hän jatkaa:

– Minä tutkijana olen sitä mieltä, että saman-

aikainen työskentely kahdella eri tasolla on ollut jännittävää. Tavoitteenamme on sekä osaamisen lisääminen että samanaikaisesti yksinkertaisemman teknologian kehittäminen. Me teknologian kehittäjät teemme siitä usein monimutkaisempaa kuin sen tarvitsisi olla. Rakentamalla monimutkaista teknologiaa rakennamme samalla paljon vaatimuksia sille, mitä ihmisten pitäisi osata. Työskentelemme Kerstinin jengin kanssa, koska jos he sanovat "se toimii", on hankala löytää ketään, jonka mielestä se ei toimi.

Hän kertoo myös, että Digijag on esitelty PRO:lle (eläkeläisten kansalliselle järjestölle), ja he ovat Stefanin mukaan ihastuksissaan.

– Uskomme, että koska olemme työskennelleet heidän kanssaan, joilla on korkein vaatimustaso, pystymme tavoittamaan useita kohderyhmiä.

Miten kohderyhmä tavoitetaan?

Mukautetun tietotekniikan kurssi on ollut toiminnassa vuodesta 2015, ja tällä hetkellä opintoja suorittaa kolmas ryhmä. Aluksi kurssilaisia oli hankala löytää. On melko paradoksaalista, että juuri digitaalisten taitojen puute saattoi aiheuttaa pelkoa sen suhteen, uskaltaako kurssille edes hakea. Yhdeksi menestystekijäksi osoittautui tukihenkilöiden puoleen kääntyminen. Moran kansanopisto on saanut vetoapua myös valtakunnal-

liselta FUB-järjestöltä, joka on muun muassa kirjoittanut siitä paljon lehdessään.

Lyhytkurssit ovat toinen tapa tavoittaa hakijoita. Viime vuoden kesäkuussa järjestettiin kaksipäiväinen viikonloppukurssi, jossa oli viisitoista osallistujaa. Monet lyhytkurssin osallistujista jatkoivat kaksivuotiselle kurssille. Osallistujalle tämä on mahdollisuus kokeilla sisältöä nähdäkseen, sopiiko se hänelle, ennen kuin ilmoittautuu pitkälle kurssille.

Lisäksi Moran kansanopisto pyrkii olemaan

läsnä messuilla, kohdennetuissa tiedotustilaisuuksissa ja työpajoissa, minkä tällä hetkellä mahdollistaa Posti- ja televiraston innovaatiokilpailun tuki.



▲ Tutkija Stefan Johansson on kehittänyt Digijag-työkalun yhdessä kurssin osallistujien kanssa.

Digijagin kehittäminen jatkuu yhteistyössä kurssilaisten kanssa. Jokin aika sitten haettiin lisärahoitusta, jotta voitaisiin luoda suunnittelu-järjestelmä, johon syötetään kaikki sisäiset tiedot, kuten kurssitapaamiset, retket ja muut tapahtumat. Tämä antaa osallistujille enemmän valtaa omaan elämäänsä, eikä heidän tarvitse aina toimia tukihenkilöiden kautta.

– Lähetämme kurssilaisille myös paperikirjeitä, jotta he voisivat hallita omia tietojaan ja tietää asioista ennen tukihenkilöitään. Itsenäisyys, osallisuus, mahdollisuus osallistua ja valinnanvapaus, ne ovat perusjuttuja kaikille ihmisille, Kerstin Gatun sanoo.

Uhkana lopetus

Tavallisesti kurssi kokoontuu kerran kuukaudessa viikon ajan (paitsi kun opetus pakotettiin digitaaliseksi). Tapaamisten välillä osallistujat saavat kotitehtäviä. Kurssi on edelleen ainoa laatuaan Ruotsissa. On kuitenkin yksi ongelma: kustannukset. Joulukuussa 2020 koulu suunnitteli lakkauttavana kurssin taloudellisista syistä.

– Jos olet kehitysvammaisen henkilö, kukaan ei usko, että tulet toimeen ilman henkilökunnan apua. Monilla on lääkitys ja he tarvitsevat valvontaa myös öisin. Nämä maksavat enemmän kuin koulu saa korvausta. Mutta kun lakkautusuhka tuli julki, ihmiset heräsivät tukemaan kurssin jatkamista ja Taalainmaan alue ryhtyi rahoittamaan sitä. Nyt kansansivistysneuvosto Folkbildningsrådet tutkii tämän kurssin tilannetta, kun useita vastaavia kursseja on lakkautettu, Kerstin Gatun kertoo.

Ongelmana on myös se, että esimerkiksi Yleisen perintörahoituksen rahoittamilla hankkeilla on vaikeuksia selviytyä rahoituksen loppumisen jälkeen. Mutta Digijagin kohdalla Stefan Johansson ei ole huolissaan. Myymällä lisenssejä kunnille ja organisaatioille he ovat löytäneet mallin, jonka avulla elämänsä voi jatkaa eteenpäin ja kehittyä.

– Meistä on tullut melko hyviä jatkamaan, vaikka hankerahoitus loppuisi, hän sanoo.

– Tukihenkilöidemme itseluottamus on kasvanut valtavasti, Kerstin Gatun toteaa. Hän kertoo myös eräästä osallistujasta, joka sai covid-19-tartunnan ja joutui teho-osastolle.

– Tukihenkilö kertoi, kuinka kiitollisia he olivat siitä, että osallistujat osasi käyttää sähköpostia kommunikoidakseen ulkomaailman kanssa. On varmasti kamalaa olla eristyksissä teho-osastolla avaruuspukuisten ihmisten joukossa, kun on vaikeuksia ilmaista itseään. ♦

Lue lisää

- natsakra.se on sivusto, joka on luotu sen vuoksi, että kohderyhmä joutuu helposti pulaan internetissä. Kehitysvammaisuuden liittyä se, että ei osaa lukea toisten aikeita eikä ymmärrä, mikä on totta ja mikä valetta.
- Pää begripsam.se -sivustolla on Internetsiftelsen-säätiön vuosittaisen Ruotsalaiset ja internet -tutkimuksen varjotutkimus: Vammaiset ruotsalaiset ja internet.
- Linkki Moran kansanopiston mukautetun tietotekniikan kurssiin: www.morafolkhogskola.se/kurs/anpassad-it-2020

Älyllinen kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisilla ihmisillä on usein vaikeuksia seuraavissa asioissa:

- **Teoreettisuus.** Eli se, että pystyy kuvittelemaan asioita mielessään. Esimerkiksi lukeminen, kirjoittaminen, laskeminen ja muut koulussa harjoiteltavat asiat.
- **Sosiaalinen vuorovaikutus.** Eli miten muiden kanssa toimitaan. Toisten ihmisten ja tilanteiden arviointi.
- **Käytännön asiat.** Eli jokapäiväiset toiminnot, kuten peseytyminen, pukeutuminen, siivoaminen ja rahanhallinta. (Lähde: 1177.se)

Tiivistelmä

- Kun Moran kansanopiston mukautetun tietotekniikan kurssista piti keväällä 2020 tehdä täysin digitaalinen, henkilökunta tajusi, että heidän oli työskenneltävä vähintään yhtä paljon pedagogisen kuin teknisen puolen parissa. He käyttivät työssään paljon visuaalisia apuvälineitä ja värejä.
- Begripsam-järjestön tutkija Stefan Johansson on kehittänyt tiiviissä yhteistyössä kurssilaisten ja kansanopiston kanssa digitaalisen alustan, joka on mukautettu kognitiivisesti vammaisille henkilöille.

Digitaalinen sfi-opetus vaatii kekseliäisyyttä

Malmön sfi-opetuksen olosuhteet muuttuivat nopeasti, kun pandemia iski. Opettajien ja koulun johdon oli keksittävä nopeita ratkaisuja oppilaiden tavoittamiseksi.

Ennen kevättä 2020 digitaalisuus oli vain yksi osa Malmössä järjestettävää normaalia sfi-opetusta. Koulun demokratisointitehtävään kuului osana myös se, että oppilaat voivat osallistua yhteiskunnan palveluihin, kuten lastensa koulunkäyntiin.

Pandemian puhjetessa kaikki kärjistyi, kun koulut jouduttiin sulkemaan kokonaan. Monille sfi-opiskelijoille lähioppituntien siirtäminen digitaalille alustoille onnistui hyvin, mutta oli joukko oppilaita, joilla ei ollut puhelinta tai internetyhteyttä ja jotka hädin tuskin osasivat puhua ruotsia. Koulu ratkaisi ongelman lähettämällä heille postitse harjoituspaperit sekä palautuskuoren, jonka postimaksu oli valmiiksi maksettu. Joidenkin opiskelijoiden kanssa sovittiin tapaaminen koulun pihalle, jotta he voivat palauttaa tehtävänsä.

– Meidän piti toimia tilanteen vaatimalla tavalla, ja tämä oli paras ratkaisu, jonka siinä koh-

taa pystyimme toteuttamaan, kertoo Malmön sfi-opetuksen rehtori **Josephine Herslow**.

WhatsApp-tunnit

Vähitellen koulu alkoi lainata kannettavia tietokoneita ja wlan-tikkuja niille, joilla ei ollut laitteita tai yhteyksiä. Opettajilta vaadittiin myös kekseliäisyyttä ja tilanteeseen sopivien ratkaisujen löytämistä. He esimerkiksi huomasivat, että monet uudet tulijat käyttivät WhatsApp-sovellusta pitääkseen yhteyttä kotimaahansa. Niinpä opettajat alkoivat pitää WhatsApp-tunteja, jotka sisälsivät videopuhelun lisäksi kirjallisia tehtäviä sovelluksen kautta.

– Emme yleensä käytä WhatsAppia, mutta tässä tapauksessa meidän oli ajateltava asioita laajemmin, Josephine Herslow sanoo.

Opettajat joutuivat myös suunnittelemaan oppitunteja uudelleen. Kun he pitivät lähioppitunteja, kaikki olivat tavallisesti paikalla kolme tai neljä tuntia yhtäjaksoisesti, mikä voi olla ylivoimaista digitaalisessa maailmassa. Sen sijaan he pitivät lyhyempiä tunteja videopuhelun välityksellä, minkä jälkeen oppilaat jätettiin työskentelemään itsenäisesti ilman jatkuvaa yhteyttä. Toisinaan muodostettiin pienryhmiä ja toisinaan puhuttiin kahdestaan opettajan kanssa.



Tiivistelmä:

- Kun pandemia iski, sfi-opetus (Svenska för invandrare) Malmössä joutui siirtymään nopeasti digitaaliseen opetukseen. Koulu joutui olemaan kekseliäs ja joustava tavoittaakseen ne, jotka eivät selvinneet muutoksesta, ja koulu jakoi muun muassa kannettavia tietokoneita ja wlan-tikkuja. Häätätilanteissa WhatsApp-sovellusta käytettiin digitaalisiin oppitunteihin ja tehtävien palauttamiseen.
- Komvux-aikuiskoulutus Malmössä tarjoaa kokonsa ansiosta joustavuutta, oppitunteja eri vuorokaudenaikoina ja jopa puhtaasti etäopetettavia kursseja.

Digitaaliset ja lähioppitunnit ovat hyvin erilaisia. Digitaaliset ryhmäkeskustelut vaativat enemmän rakennetta, on puhuttava yksitellen, ja mahdollisuudet esittää opettajalle spontaaneja suullisia kysymyksiä vähenevät.

– Mutta tilanne on parantunut ajan myötä. Aloittaessamme tämä oli aika tuntematonta aluetta, Josephine Herslow sanoo.

Osa opiskelijoista ei ole selvinnyt muutok-

sesta ja on joutunut keskeyttämään opintonsa. Tämä voi olla tuhoisaa niille, jotka joutuvat opiskelemaan sfi-opintoja säilyttääkseen toimeentulotukensa, mutta monet oppilaista opiskelevat sfi-opintoja vapaaehtoisesti ja löytävät toimeentulonsa muualta.

Malmön sfi-opetuksella on pitkä historia etsivän työn parissa. Heillä on esimerkiksi opettaja, joka käy avoimessa esikoulussa ja tarjoaa ruotsin kielen opetusta uusille vanhemmille. Kun koulu avattiin uudelleen syksyllä, kaikille pandemian vuoksi opintonsa keskeyttäneille opiskelijoille tarjottiin mahdollisuus palata opintoihinsa.

Syksylle 2021, kun yhteiskunta näyttää vihdoin avautuvan uudelleen, Malmön kaupunki suunnittelee kampanjaa tulevien sfi-opiskelijoiden tavoittamiseksi. Mainoksia tulee esimerkiksi busseihin, kauppakeskuksiin ja kirjastoihin.

Suuri opiskelijamäärä lisää joustavuutta

Suuren sfi-opiskelijamäärän ansiosta Malmössä on ollut mahdollista tarjota myös joustavaa opetusta.

– Opiskelijat voivat valita, milloin he voivat osallistua oppitunneille: he voivat valita aamupäivän, iltapäivän tai illan tunnit. Joustavuus sopii niille, jotka esimerkiksi ajavat taksia, työskentelevät terveydenhuollossa tai kenties tekevät keikkatyötä, jossa ei tiedä, milloin työnantaja soittaa seuraavan kerran. Sfi-opiskelun pitäisi olla mahdollista, vaikka ei olisi säännöllistä elämää, sanoo Josephine Herslow, joka tiedostaa sen, että Malmön on kokonsa ansiosta helpompi olla joustava. Hän on keskustellut kollegoiden kanssa pienissä kunnissa, joissa joustavan opetuksen tarjoaminen ei ole yhtä helppoa.

Sopeutuminen – sekä digitaaliseen järjestelmään että lisääntyneen joustavuuden vaatimukseen – on tietenkin ollut vaikeaa monille opettajille, mutta Josephine Herslow näkee tilanteessa myös etuja.

– Olemme edelleen sitä mieltä, että tässä digitaalisessa matkassa, jolle meidät pakotettiin, on jotain positiivista, sillä muuten se olisi kestänyt useita vuosia. Monet opettaja kertovat kaipaavansa kollegojaan sekä mahdollisuutta tavata ja keskustella asioista spontaanisti. Tämä kaipaus on ollut ehkä vaikeinta kestää. ♦



Koulutusta yksin- kertaaiseempaan työarkeen

▲ Työarkeen liittyvien asioiden opiskelu alalla, jonka hallitsee, on usein helpompaa sellaisille, joilla on huonoja kokemuksia koulusta.

Fønixin ammatillisessa koulutuskeskuksessa Norjassa monilla osallistujilla on kielteisiä kokemuksia koulusta. Työhön selkeästi liittyvän perusopetuksen myötä motivaatio lisääntyy.

Fønix AS toimii muun muassa Norjan Työ- ja hyvinvointihallinto NAVin toimeksiannosta. Fønixilla on useita eri suuntautumisalvoja, sekä puhtaasti ammatillisia koulutuksia että sairausloman jälkeistä työvalmennusta. Tässä konsulttien **Ingrid Wilhelmsenin** ja **Marit Beckerin** haastattelussa käsitellään ensisijaisesti osallistujia, joilla on työpaikka, mutta joilta puuttuu joitakin perustaitoja.

Useimmiten työnantajien aloitteesta tapahtuva koulutus liittyy läheisesti työelämään ja sisältää sekä luokkaopetusta että käytännön harjoituksia työpaikalla. Koulutuksen yhtenä tavoitteena on yksinkertaistaa työpäivää. Pitkällä aikavälillä koulutukset voivat johtaa myös fagbrev-todistukseen, joka vastaa suurin piirtein oppisopimustodistusta tai -näyttöä, ja joka on joskus edellytyksenä vakituiselle kokopäivätyölle ja korkeammalle palkalle.

Nykyään useimmilla työpaikoilla tarvitaan sekä digitaalisia, kirjallisia että laskutaitoja, myös silloin, kun työ itsessään on käytännönläheistä. Tämä voi tarkoittaa vaikkapa kirjallisten turvallisuustietojen omaksumista, palkkailmoituksen tekemistä tiettyyn järjestelmään tai esimerkiksi puhdistusaineiden tai reseptien laskemista. Kyse voi olla myös teknisten järjestelmien käytöstä eri työvaiheiden dokumentoinnissa. Fønix huoleh-

Fønix

- 1500-2000 henkilöä opiskelee jotain Fønixin ammatillisista koulutuksista. Vuosittain noin 500 henkilöä saa Fønixin kautta fagbrev-todistuksen
- **Lue lisää** Fønixin omilta verkkosivuilta
▶ www.fonix.as

tii aina siitä, että koulutukset toteutetaan niillä ohjelmistoilla, jotka ovat käytössä työpaikalla.

– Olemme kohdanneet esimerkiksi laitossiivoojia, joiden pitää käyttää iPadia töissä dokumentoidakseen siivotut alueet, Marit Becker kertoo.

Dokumentointivaatimukset voivat johtaa ihmisten putoamiseen työmarkkinoilta.

Kielivaikeudet ovat hankalia

Ulkomailla syntyneille kielivaikeudet voivat olla esteenä. Siksi Fønix tarjoaa työelämän norjan opetusta, jossa keskitytään siihen, mitä ihmisten on työssään osattava. Fønix on luonut Excelissä digitaalisia "sanakirjoja", joista on mahdollista etsiä työpaikoilla käytettyjä tavallisia asioita ja nähdä niiden käänös kuvana. On myös sanakirjoja, joissa on käänöksiä parin eri kielen välillä.

– Kohtaamme hoitoalalla työskenteleviä henkilöitä, jotka osaavat norjaa tietyllä perustasolla. He saattavat ehkä tietää, mikä käsi on, mutta eivät tiedä sanoja olkavarrelle, kyynärvarrelle, kyynärpäälle, olkapäälle ja niin edelleen, Ingrid Wilhelmsen kertoo.

Joissakin ammateissa työntekijöiltä edellytetään tiettyä kielitaitotasoa eurooppalaisella arviointiasteikolla. Tätä perustellaan sillä, että työelämästä tulee epävarmaa, jos työntekijöillä ei ole yhteistä kieltä. Väärinkäsityksiä syntyy helposti ja kielivirheiden vuoksi voidaan esimerkiksi tehdä väärää tilauksia.

Fønix järjesti hiljattain erityisen hankkeen automaalareille.

– Meihin otti yhteyttä työnantaja, jolla oli useita taitavia maalareita, joille kieli- ja laskuon- gelmien vuoksi tapahtui paljon väärinkäsityksiä. Kävi niin, että maalarit tekivät joko enemmän tai vähemmän kuin piti, koska he eivät osanneet lukea vahinkoraporttia. Tämä johti turhautumi- seen ja tyytymättömiin asiakkaisiin, Ingrid Wilhelmsen kertoo.

Kielivaikeudet saattoivat johtaa myös talou- dellisiin ongelmiin, kun asioita ei saatu ajoissa val- miiksi. Joku oli väärinymmärryksen vuoksi maa- lannut kaksi kylkipaneelia yhden sijaan, minkä vuoksi budjetti ei pitänyt.

Aina ei osata ajatella, että peruslaskutaitoa tarvitaan monessa eri ammatissa.

Kokkien kohdalla kyse voi olla reseptin mukautta- misesta eri määriin. Laitossiivoojan on osattava laskea, paljonko puhdistusainetta käytetään erilaisille pinnoille sekä taloudellisista että ympä- ristösyistä.

– Käytämme koulutuksessa melko paljon aikaa tällaisten laskelmien tekemiseen, Ingrid Wilhelm- sen kertoo.

Helpompi työpäivä motivoi

Yleensä työnantajat ottavat yhteyttä Fønixiin ja haluavat, että heidän työntekijänsä osallistuvat koulutukseen. Vaikka työntekijät voivat aikaisem- pien huonojen kokemusten vuoksi olla koulutusta vastaan, Ingrid Wilhelmson ja Marit Becker eivät ole koskaan kokeneet, että ketään olisi pakotettu kurssille.

– Kun olet aikuinen ja osallistut kurssille, joka ei välttämättä lisää tuloja tai taitoja, on sille oltava jokin tarkoitus. Jos tarkoituksena on tehdä työar- jestasi helpompaa, kurssin käymiseen on enem- män motivaatiota, Ingrid Wilhelmson sanoo.

Toinen motivaatiotekijä voi olla se, että kurssi on alku fagbrev-todistukselle (vastaa suurin piir- tein oppisopimustodistusta/-näyttöä), joka on usein edellytyksenä vakituiselle työsuhteelle ja voi

johtaa joskus myös huomattavasti korkeampaan vuosipalkkaan. Hoitoalalla fagbrevistä on sel- keästi hyötyä, sillä ilman sitä ei voi saada yli 30 % taattua työaikaa, vaan joutuu siirtymään väliai- kaisesta ja epävarmasta työsuhteesta toiseen.

– Oppisopimustodistukseen tarvittava näyttö on aina tehtävä norjaksi, sitä ei voi tehdä englan- niksi tai muulla tavoin. Näyttöön kuuluu teoriakoe ja käytännön koe. Jos olet 23-vuotias tai sitä nu- rempi, voit osallistua oppisopimuskoulutukseen. Mutta meidän osallistujamme ovat usein aikuisia, joilla on pitkä työkokemus, mutta ei muodollista koulutusta, Marit Becker sanoo.

– Meillä on esimerkiksi teollisuuden puolelta tai erilaisista matalapalkka-ammateista tulevia osallistujia, jotka ovat työskennelleet 30 vuotta samassa yrityksessä, mutta eivät ole suorittaneet lukiota. Heillä on repussaans valtava määrä todel- lisiä taitoja, mutta he eivät ole vielä virallistaneet niitä, Ingrid Wilhelmson sanoo.

Joillakin osallistujilla on vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa, eikä kyse ole vain ulkomailla syntyneistä. Myös tietokoneiden käyttö voi olla vaikeaa. Näyttökokeet tehdään tietokoneella, joten myös digitaalinen harjoittelu voi olla tarpeen.

Lukihäiriöisillä on myös mahdollisuus opiskella pienemmässä suullisen ja kirjallisen opetuksen ryhmässä. Fønixillä on kaksi opettajaa, joilla on erityistä asiantuntemusta erityistä tukea tarvit- sevista oppilaista.

– Meillä oli yksi nuori osallistuja, jolla oli luki- häiriö. Hän oli erittäin hyvä lähihoitaja. Hänellä ei ollut koskaan ollut motivaatiota käydä koulua lop- puun, mutta työnantaja kannusti häntä asiassa. Hän sai diagnoosin perusteella erikoisjärjestelyt koulutuksen suorittamiseen ja pystyi suoritta- maan kokeen kirjallisesti.

Kun hän sai tulokset, hän ei halunnut ensin avata niitä, koska pelkäsi kokeen menneen huo- nosti. Kävi kuitenkin ilmi, että hän oli ryhmänsä toiseksi paras.

Hänellä oli valtavan huonoja kokemuksia koulusta, mutta täällä hän sai keskittyä ammattiinsa. Kyse oli asioista, jotka hän osasi, Ingrid Wilhelmson kertoo. ♦



Tiivistelmä

Norjalaisen Fønixin toimeksiantajina ovat useimmiten sellaiset työnantajat, joiden työntekijöiden on parannettava perustaitojaan esimerkiksi laskemisessa, lukemisessa ja kirjoittamisessa sekä digitaalisessa osaamisessa.

Koska työ on ammatillisesti suuntautunutta, kursseilla onnistutaan usein tavoittamaan myös ne, joilla on huonoja kokemuksia koulusta.



► Hoitoalalla työskenteleville, samalla uutta kieltä opetteleville ei riitä, että tietää sanan 'käsi'. Pitää tuntea myös esimerkiksi olkaparsi, kyynärvarsi, kyynärpää, olkapää ja niin edelleen.

Digitaalinen peli valmentaa arjen haasteisiin

Kompis-peli kehitettiin perustaitojen valmentajaksi. Kun sitä kokeiltiin testiryhmällä, kävi ilmi, että kohderyhmän tarpeet olivat erilaisia kuin aluksi luultiin.

”**S**ivistysministeriö tilasi meiltä yksinkertaisempia työkaluja, joilla kartoitettiin digitaalisia perustaitoja, mutta jotka sisältäisivät myös jonkinlaista verkko-oppimista. Kehitimme ensin muutamia yksinkertaisia itsetestejä ja työkaluja laskemiseen, lukemiseen, kirjoittamiseen, suulliseen viestintään ja digitaitoihin, **Eline Wigdel** kertoo.

Hän työskentelee digitaalisten perustaitojen parissa Korkeakoulutuksen ja osaamisen osastolla Norjassa. Siellä hän koordinoi digitaalista opastusta muun muassa Digidelin kanssa, joka kehittää resursseja maan kunnissa työskenteleville ohjaajille, kuten kirjastoille, palvelukeskuksille ja vapaaehtoisectorille.

Yksi työkaluista on Kompis-verkkopeli, joka on avoin ja käytettävissä esimerkiksi opettajilla, jotka haluavat antaa oppilailleen työkalun harjoittelua varten.

– Uskomme, että useimmat käyttäjät käyttävät peliä järjestetyn koulutuksen yhteydessä. Verkkosivuillamme ei vieraille kovinkaan moni yksityishenkilö. Olemme kuitenkin järjestäneet kampanjoita sosiaalisessa mediassa ja kirjastoissa lisätäksemme tietoisuutta tästä työkalusta.

Auta pelihahmoa arkipäivän askareissa

Pelissä valitaan pelihahmo, jolle annetaan nimi. Tavoitteena on auttaa pelihahmoa tavallisessa

arkipäivässä. Aamulla hahmon pitää esimerkiksi annostella kahvia, ja kysymys kuuluu: Jos reseptin mukaan 1 litraan vettä tulee 6 mitallista kahvia, paljonko kahvia tarvitaan puoleen annokseen? Tämän jälkeen hahmon tehtävänä on tulkita kuvaajia ja viivoja ulkolämpötilan arvioimiseksi. Myöhemmin päivällä hahmon on laskettava, mitä

hänellä on varaa syödä lounaaksi, ja illalla hänen on esimerkiksi löydettävä kuvauksen perusteella tie poikansa kaverin kotiin. Jotkut kysymyksistä käsittelevät myös kohteliaita ilmaisuja, kuten sitä, miten pyydetään tiettyä tuotetta ruokakaupassa.

– Halusimme kuvata jokapäiväisiä tilanteita, emme niinkään keksittyjä ongelmia, joita oppimistilanteissa usein käytetään, Eline Wigdel kertoo.

Pelissä on melko paljon eri vaihteita. Aina kun pelaaja selviää yhdestä vaiheesta, hän saa tähtiä. Kun peliin luo tilin, koko peliä ei tarvitse pelata kerralla läpi, vaan sen voi keskeyttää ja jatkaa myöhemmin siitä, mihin viimeksi jäi.

Ennakkokäsitykset eivät pitäneet paikkaansa

Pelin kehittämisvaiheessa koehenkilöt testasivat sitä kahdesti. Eline kertoo, että monet ennakkokäsitykset kohderyhmän toiveista eivät toteutuneet.

– Ensimmäisessä peliversiossa oli enemmän ”pelin” tuntua tehosteineen, väreineen ja hahmoineen, koska ajattelimme sen olevan motivoivaa, mutta osoittautui, että heikoimmat käyttäjät



▲ Eline Wigdel

Elinen vinkit niille, jotka haluavat kehittää pedagogisen pelin:

Vinkkejä!

- Käyttäjät testit oikeilla kohderyhmillä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Sisällön kohdalla emme juurikaan hukanneet aikaa, sillä sisältöjä haettiin oppimistavoitteista ja siitä, minkä tiesimme toimivan kohderyhmälle. Käytimme kuitenkin hieman liikaa aikaa miettiessämme liian pitkälle etukäteen sitä, mitä kohderyhmä tarvitsee.
- Kirjautumisen on oltava helppoa, jotta se ei muodostu esteeksi pelaamiselle. Pelkäsimme hieman, että asetimme tason liian matalaksi ja

että sen takia ihmiset loukkaantuisivat, mutta tajusimme myös, että kirjautuminen voi olla yksinkertainen, kunhan tilanne etenee.

- Realistinen aikaperspektiivi. Tällaisten tuotteiden kehittämiseen kuluu aikaa.
- Pelin kehittämisen tärkein motivaatio oli asettaa asiat asiayhteyteen. Kaikki arkipäivässä tehdyt toiminnot ovat myös digitaalisia. Luo realistisia ja tunnistettavia tilanteita ja sisällytä mukaan kaikki perustaidot, ei vain digitaalisia.

eivät pystyneet tulkitsemaan niin monia kuvia. Ja punainen väri liittyy usein siihen, että on tehnyt jotain väärin, ja se herättää epämiellyttäviä tunteita, ehkäpä aiempien koulukokemusten vuoksi, Eline Wigdel sanoo.

On tärkeää, että peli toimii kaikenlaisilla laitteilla, niin tietokoneella, iPadilla kuin mobiilillakin. Ohjelmoijat joutuivat käyttämään paljon aikaa sen ratkaisemiseen, miten peli saadaan näyttämään täsmälleen samalta kaikilla laitteilla.

Kirjautumista yksinkertaistettiin

Kävi myös ilmi, että peliin kirjautuminen oli suunniteltava uudelleen, ettei siitä tulisi liian vaikeata.

– Monet suhtautuvat epäilevästi käyttäjätunnuksen ja salasanan luomiseen. Sähköpostiosoitteen käyttäminen käyttäjätunnuksena on liian vaikeaa monille kohderyhmän jäsenille, joilla ei edes ole sähköpostiosoitetta tai jotka eivät osaa käyttää sitä. Siksi päätimme, että kirjautuminen tapahtuu sen sijaan puhelinnumerolla, sillä suu- rimmalla osalla on joka tapauksessa puhelin.

– Monet, joilla on heikot perustaidot, ovat kehittäneet selviämistästrategioita, jotta heidän vaikeutensa eivät muodostuisi esteeksi jokapäiväisessä elämässä. Kaikki eivät edes tiedä, että näillä ihmisillä on haasteita, sillä se on hieman kiusallista. Halusimme antaa heille mahdollisuuden valita joko heitä itseään muistuttavan hahmon tai sitten kaverihahmon, jota he auttavat pelissä. Tehdessämme käyttäjätestausta ymmärsimme, että tämä oli todella tärkeää, Eline Wigdel kertoo. ♦

Kompis-peli on kaikkien käytettävissä osoitteessa

► kompetansenorge.no/testdeg-og-tren



Tiivistelmä

Kompis on verkkopeli, joka on kehitetty Norjan Sivistysministeriön toimeksiannosta. Se antaa mahdollisuuden harjoitella arjen perustaitoja omaan tahtiin. Tällaisen työkalun kehittäminen antoi tietoa siitä, miten sellaiset ihmiset toimivat, joilla on matala perustaitotaso..

Hankeavustus pelasti pandemian aikana

Suomalaiselle aikuiskouluttaja Omnialle Opetushallituksen myöntämä projektiavustus oli ratkaiseva tekijä siinä, että Omnian matalan perustaitotason oppilaat pystyivät jatkamaan opintojaan pandemian aikana.

Pandemian puhkeaminen keväällä 2020 merkitsi valtavaa muutosta suurimmalle osalle kouluista, myös suomalaiselle Omnialle. Heidän oli siirryttävä lähiopetuksesta digitaaliseen opetukseen yhden viikonlopun aikana. Digitaaliset tapaamiset Teamsin ja koulualusta Moodlen kautta olivat olleet käytössä opettajien kesken sisäisesti sekä edistyneemmillä luokilla, mutta muutos oli todellinen haaste **Réka Aarnokselle**, joka opettaa perustason osallistujia.

– Kokeilimme WhatsAppia, jota monet käyttävät, mutta se ei ollut turvallista, koska siinä puhelinnumerot ovat näkyvillä. Sellaiset naispuoliset opiskelijat, joilla on suojattu henkilöllisyys, eivät voineet käyttää WhatsAppia ryhmäkeskus-

teluihin, sillä vaarana oli, että tiedot olisivat sitä kautta kulkeutuneet jollekin sellaiselle maanmiehelle, joka tuntee heidän ex-miehensä.

Opettajat pystyivät siis käyttämään WhatsAppia vain kahdenkeskiseen viestintään, jolloin opettajat esimerkiksi saattoivat lähettää ohjeet ääniviestillä ja osallistuja pystyi sitten ottamaan kuvan tehtävästään ja lähettämään sen opettajalle, Réka Aarnos kertoo videopuhelussa.

Harvalla opiskelijalla oli myöskään omaa tietokonetta kotona. Pelkästään matkapuhelimella työskentely ei riittänyt. Syksyllä 2020 koulu sai kuitenkin Opetushallituksen pandemian vuoksi jakamaa hankerahaa. Rahoilla voitiin ostaa 40 digitaalista laitetta, pääasiassa Chromebookkeja, osallistujien käyttöön.

– Sinä syksynä pystyimme järjestämään lähiopetusta puolentoista kuukauden ajan rajoitusten helpottuessa. Tuolloin ehdimme opettaa osallistujille muun muassa miten käyttäjätunnuksia luodaan, miten salasanoista huolehditaan ja miten näppäimistöllä kirjoitetaan suuraakkosia. Useilla osallistujista ei ollut internetyhteyttä kotona eikä heillä ollut sukulaisia tai ystäviä, jotka olisivat voineet opettaa Teamsin ja muiden ohjelmien käyttöä. Olimme onnekkaita, että meillä oli tämä aika käytössämme, Réka Aarnos sanoo.



”

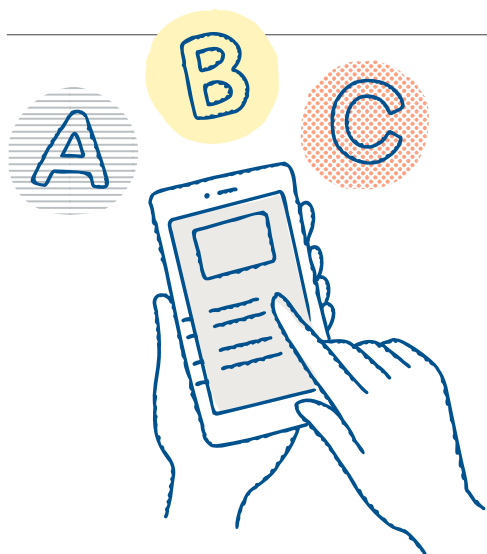
Perustaitojen oppiminen voi viedä jopa puoli vuotta, Réka Aarnos toteaa.

Omniassa käytettävät digitaaliset työkalut ja sovellukset:

- Kaizala – Microsoft Office -pakettiin kuuluva viestintäväline, joka muistuttaa WhatsAppia, mutta on yksityisyyden kannalta turvallisempi. Sovelluksen kautta voi kirjoittaa, lähettää kuvia, videoita, linkkejä ja äänitiedostoja sekä puhua.
- Puhutaan (Vi pratar/Vi snakker) – ääntämis-harjoittelua kuvien avulla
- Wordwall – sanoja havainnollistavat kuvat auttavat osallistujia harjoittelemaan sanojen oikeinkirjoitusta.
- Perussetti-sivustolle on koottu digitaalisia oppimateriaaleja: <https://perussetti.fi>
- Koulualusta Wilmassa osallistujat voivat tarkastella lukujärjestyksiään, nähdä oppimiske-

hityksensä ja paljon muuta. Tietokoneversiossa kurssit on pedagogisesti värikoordinoitu, ja osallistujat näkevät esimerkiksi mitkä kurssit ovat pakollisia, miten he ovat selvinneet eri kurseista ja mitä heiltä vielä puuttuu. Wilmaa käytetään suuressa osassa maan kouluista.

– Wilman avulla on helpompi selittää, miksi osallistujien on opiskeltava ja ponnisteltava, ja työkalun avulla on helpompi selittää, miksi heidän on esimerkiksi mentävä toiseen kouluun, Réka Aarnos sanoo.



Tiivistelmä

Suomalainen kouluttaja Omnia sai pandemian aikana Opetushallitukselta hankerahoituksen, joka helpotti opetukseen osallistumista niille, joilla on matalat digitaidot.

Omnia on luonut myös sivuston, jossa lukutaidon opettajat jakavat kehittämiään digitaalisia opetustyökaluja.

Marraskuussa 2020 rajoituksia tiukennettiin jälleen. Alkusyksyllä järjestetyn opetusjakson ansiosta osallistujat pystyivät työskentelemään etänä uusien Chromebookiensä kanssa.

Päätoiminen digiopettaja

Réka Aarnos oli aiemmin suomi toisena kielenä -opettaja, mutta nyt hän on siirtynyt työskentelemään pelkästään digitaalitojen opetuksen parissa.

Koulussa on runsaat 300 perustason opiskelijaa. Heistä noin 100 tarvitsee lukutaito-opetusta ennen kuin he voivat siirtyä muihin oppiaineisiin. Koulu arvioi, että lukutaidon opetus kestää enimmillään vuoden. Ne opiskelijat, jotka eivät vuoden jälkeen hallitse perustaitoja lukemisessa ja kirjoittamisessa, ohjataan useimmiten muihin opiskelumuotoihin.

Ensimmäisen vuoden jälkeen osallistujilla tulee olla tietyt taidot, jotka saattavat ehkä tuntua itsestäänselvyyksiltä muille, mutta jotka voivat kuitenkin olla äärimmäisen vaikeita. Kyse voi olla esimerkiksi sen ymmärtämisestä, miten salasana kirjoitetaan, miten liitytään wlan-verkkoon tai matkapuhelimen verkkoon, tai miten kuulokkeet yhdistetään Bluetoothin kautta. Isojen ja pienten kirjainten kirjoittaminen näppäimistöllä on erityisen vaikeaa niille, joiden kotikielessä on eri aakokset tai jotka eivät osaa kirjoittaa ja lukea ollenkaan.

– Perustaitojen oppiminen voi viedä jopa puoli vuotta, Réka Aarnos toteaa.

Seuraava askel on pystyä perustiedonhakuun, esimerkiksi matkan suunnitteluun.

Usein digitaalinen opetus integroidaan muihin aineisiin, kuten laskemiseen, kirjoittamiseen ja suullisiin harjoituksiin. Osallistujien motivointi itsenäiseen työskentelyyn on usein hankalaa.

Haasteena on myös uusien oppien muistaminen ja kalliiden laitteiden hyödyntäminen nyt, kun rajoitukset ovat poistuneet. Opettajat ovat riemuissaan siitä, ettei heidän tarvitse opettaa digitaalisesti. Mutta Réka Aarnos yrittää saada osallistujat jatkamaan työskentelyä verkossa. Varsinkin nyt, kun koulu on investoinut niin paljon rahaa digitaalisiin laitteisiin. Hän on yksi koulun ”digiopettajista” ja saa hieman ylimääräistä palkkaa sekä työtunteja kouluttaakseen myös kollegoilleen digitaalisten työkalujen käyttöä.

Oppimateriaalien jakaminen lisääntyy

Pandemian aikana monet opettajat joutuivat luomaan omia digitaalisia oppimateriaalejaan ja kehittämään digitaalisesti käytettäviä menetelmiä. Yhä useammat ihmiset julkaisivat videonsa ja materiaalinsa verkossa, jotta kollegat ympäri maan voisivat inspiroitua ja seurata esimerkkiä.

– Opettajat tekivät työkaluja vain omille opiskelijoilleen, mutta me saimme tietää niistä Facebook-verkostomme kautta. Pyysimme opettajia julkistamaan materiaalin ja loimme Perussetti-sivuston, johon kootaan kaikki digitaalinen materiaali erilaisia peruskursseja varten.

– Äidinkielenään suomea puhuville oppilaille tehty oppimateriaalit eivät sovi meille, sillä opiskelijamme eivät osaa puhua suomea tarvittavalla tasolla ymmärtääkseen niitä. Materiaalimme on oltava tehty maahanmuuttajille, jotka eivät osaa kieltä, ja materiaaleissa on käytettävä joko hyvin yksinkertaista kieltä tai niiden on oltava puhtaasti visuaalisia. Tällä ryhmällä on myös hyvin heikot perustaidot muissa aineissa, Réka Aarnos sanoo.

Heterogeeninen ryhmä

Réka Aarnos kertoo, että Omniassa on tiettyjä digitaalisia tavoitteita, jotka perustason opiskelijoiden on saavutettava, ennen kuin he pääsevät seuraavalle tasolle. Eräs tällainen tavoite on pystyä digitaalisesti ilmoittamaan opettajalle poissaolosta. Ryhmä on kuitenkin myös heterogeeninen, ja osallistujia on monen tasoisia.

– Kun autamme heikompia osallistujia, enemmän osaavat saavat työskennellä koulun iPadeilla, hän kertoo.

– Joskus on sekä surullista että ilahduttavaa huomata, että jos tällä opiskelijalla olisi ollut kuu-sivuotiaana oikeat olosuhteet, hänestä olisi voinut tulla kirurgi. Joissakin tapauksissa voi olla vaikea havaita, mikä ongelma on. Joskus kyse voi olla lukihäiriöstä, mutta valitettavasti käytettävissä olevat työkalut eivät sovellu niille, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään. Joskus soittamme arabian erityisopettajalle, mutta se ei auta niitä, jotka eivät koskaan ole osanneet lukea. Osalla kyse on mielenterveydestä. Olemme vain opettajia, emme voi ratkaista kaikkia ongelmia. Voimme ohjata ammatillisiin erityisoppilaitoksiin, joissa käy myös opiskelijoita, joilla on erityistarpeita. Mutta kaikki eivät halua sitä. Kyse voi olla kulttuurillisesta kysymyksestä niiden ihmisten kohdalla, jotka ovat kotoisin maista, joissa vammaiset ihmiset sijoitetaan jonnekin pois silmistä, Réka Aarnos pohtii. ♦

Tutoropettajat auttavat kollegoita digitaalisuuden lisäämisessä

Suomi käynnisti vuonna 2015 ohjaajajärjestelmän ("tutoropettaja"), jonka puitteissa joitakin opettajia koulutettiin digitaitoihin ja he opettivat kollegoitaan. Tämä osoittautui onnenpotkuksi pandemian iskiessä keväällä 2020.

Suomi onnistui melko hyvin kuromaan umpeen pandemian aikana syntyneitä digitaalista kuilua. Tärkeä avaintekijä oli opettajien digitaalisten taitojen parantamiseen tähtäävä sisäinen ohjaajajärjestelmä, joka käynnistyi jo vuonna 2015. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan.

Jaakko Vuorio toimii koordinaattorina Opetushallituksessa ja on ollut mukana työstämässä muun muassa keväällä 2021 julkaistua raporttia, joka käsitteli koronapandemian jälkeistä digitaalista kuilua.

– Raportin työstäminen alkoi melko pian pandemian puhkeamisen jälkeen. Keräsimme kansallista tietoa etäopetuksen onnistumisesta ja vertasimme sitä siihen, mitä muualla maailmassa on tapahtunut pandemiaan liittyvässä etäopetuksessa, hän kertoo.

Opetushallituksen raporttityöskentelyä varten on luettu suuri määrä kansainvälisiä raportteja. Laajemmasta kansainvälisestä näkökulmasta



katsottuna digitaalinen kuilu voi olla tuhoisa kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ryhmille. Raportissa varoitetaan lasten ja nuorten sukupolvesta, joka jää kokonaan koulutusjärjestelmän ulkopuolelle.

Digitalisaatioon liittyy kuitenkin myös monia erilaisia näkökohtia, esimerkiksi kysymys siitä, pitäisikö koulumaailman todella antaa suurille teknologiayrityksille valta kerätä tietoja ihmisistä.

Pohjoismaiset opettajat kriittisempiä kuin muut

Kun suomalaisten opettajien digitaitoja verrattiin muihin Euroopan maihin ja maailmaan, havaittiin, että edistystä tapahtui noin vuoteen 2019 asti, mutta sen jälkeen ei ole tapahtunut paljoakaan. Noin vuosi ennen covid-19-pandemian puhkeamista edistys oli alkanut pysähtyä.

– Huomasimme, että Pohjoismaiden opettajat suhtautuivat muihin Euroopan maihin verrattuna kriittisemmin digitaalisten laitteiden ja digitaalisen sisällön käyttöön opetuksessa. Tämä on pelkkää spekulointia, mutta uskon, että sillä on jotain tekemistä akateemisen perinteemme kanssa. Oppimisen periaatteena on olla kriittinen. Ongelmia on myös digitaalisten hankkeiden kanssa, Jaakko Vuorio sanoo.

Mutta riippumatta siitä, mitä yksittäiset opettajat ajattelivat, keväällä 2020 digitaalinen opetus muuttui välttämättömäksi.

– Perusjohtopäätös on, että siirtyminen lähiopetuksesta etäopetukseen sujui täällä Suomessa joka tapauksessa melko hyvin, varsinkin kun otetaan huomioon, että muutos oli toteutettava hyvin nopeasti.

Työvaiheita hankala toteuttaa digitaalisesti Ammatillisten koulutusten kohdalla haasteena oli, että joitakin työvaiheita ei yksinkertaisesti voitu toteuttaa digitaalisissa tapaamisissa. Autoa ei voi korjata Teamsin kautta.

– Tämä oli kieltämättä haaste paitsi Suomelle, myös koko maailmalle. Mutta silti: Monet ammatitopiskelijat onnistuivat kuitenkin suorittamaan opintonsa loppuun, Jaakko Vuorio sanoo.

Suomessa koulut suljettiin noin 60 päiväksi keväällä 2020, vaikkakin kaikkein nuorimmat sekä erityisoppilaat saivat halutessaan mennä kouluun paikan päälle. Syksyllä tietyt koulut, joilla on erityistarpeita, aloittivat hybridiopiskelun, jossa tietty opetus tapahtui koulujen tiloissa. Ne ammatilliset koulutukset, joilla oli siihen tarvetta, pystyivät toteuttamaan joitakin tehtäviä lähiopeutuksena.

Tutoropettajia jo vuonna 2015

Digitaaliseen opetukseen siirtymistä helpottava hallituksen aloite oli Suomen tutoropettajajärjestelmä, joka otettiin käyttöön jo vuonna 2015. Hallituksen tuella jokainen koulu sai nimittää opettajia, joita koulutettiin digitaaloissa ja TVT:n (tieto- ja viestintätekniikan) opetuskäytössä. Näiden opettajien tehtävänä oli sitten kouluttaa kollegoitaan. Lisäksi luotiin verkostoja, jotta tutoropettajat voisivat oppia toisiltaan.

– Järjestelmä on vakiinnutettu, se nähdään nyt konkreettisenä ja positiivisena tapana kouluttaa TVT-opetusta. Jo ennen covid-19-pandemiaa 95 prosentilla kouluista oli tutoropettajia. Nyt olemme siitä iloisia. Jos olisimme aloittaneet vasta vuonna 2018, pandemian tullessa meillä ei olisi ollut ollenkaan samanlaisia tietoja ja verkostoja, Jaakko Vuorio sanoo.

Panostus useampiin opettajiin

Vallitseva tilanne on saattanut maailmanlaajuisesti vaikuttaa siihen, että monet, erityisesti nuoret, ovat vaarassa ajautua koulujärjestelmän ulkopuolelle.

– Meihin tällä on ollut luultavasti vähemmän vaikutusta kuin muihin maailman maihin. Meillä on kuitenkin vielä valtava työ tehtävänä pandemian aikana syntyneiden aukkojen täyttämässä. Onnistuimme suhteellisen hyvin, vaikka koulut olivat kiinni 60 päivää, mutta meille on raportoitu, että Suomessa on noin 4000 lasta ja nuorta, joihin ei ole minkäänlaista kontaktia. Jokaisella maalla on sama ongelma: kaikkia lapsia ei saada kouluun muun muassa sosiaalisten ongelmien vuoksi. Ongelmana on myös se, että pojat jäävät jälkeen. Tyttöjen tulokset lukemisessa ja matematiikassa ovat parempia kuin pojilla. Tämä alkoi jo ennen pandemiaa, Jaakko Vuorio sanoo ja jatkaa:

– Meidän on tarkasteltava, millaisia aukkoja on syntynyt. Kyse ei ole vain osaamisesta, vaan myös esimerkiksi mielenterveydestä. Covid-19-pandemialla on ollut monia vaikutuksia: Työpaikan menetyksiä, stressiä, huonompaa unta. Olemme aloittaneet yhteistyön kuntien kanssa ja panostaneet enemmän rahaa opettajien lisäämiseen, jotta covid-19-pandemian jälkeen vaarassa olevat oppilaat saataisiin tavoitettua. Vaadittava itsenäisyys, se, että pääsee ylös aamuisin ja saa asioita tehtyä, on osittain kiinni siitä, että on jokin paikka jossa oppia. Olemme nyt havainneet, että aika monella ei ole tätä liikkeellepanevaa voimaa, ja heitä on tuettava enemmän. Siksi olemme luoneet tällaisen tuen. ♦

Lainaukset raportin suomenkielisestä tiivistelmästä:

” Perusopetuksen opettajilla ei aina ollut riittäviä ja asianmukaisia työvälineitä etäopetuksen toteuttamiseen. Esimerkiksi vain puolella opettajista oli oma työpuhelin. Suurimmalla osalla oppilaista on ollut käytössä koulun digilaitte, mutta niiden määrissä ja laadussa on ollut suuria koulu- ja aluekohtaisia eroja. Moni korvasi puutteita käyttämällä perheen omia laitteita, joiden saatavuus ja taso on puolestaan riippuvainen esimerkiksi perheen sosioekonomisesta taustasta.”

”Suomalaisten opettajien digitaalinen osaaminen on parantunut viime vuosina. Opettajat eivät kuitenkaan ennen koronaa ole hyödyntäneet teknologiaa erityisen laaja-alaisesti, mikä näkyy myös siinä, minkä verran oppilaat ja opiskelijat koulussa tieto- ja viestintäteknologiaa käyttävät. Perusopetuksen oppilaat eivät kansainvälisen vertailun valossa myöskään näytä oppivan tietoteknisiä taitoja riittävästi koulussa, vaan oppiminen painottuu vapaa-ajalle.”

”

Ruotsinkielinen tiivistelmä raportista

► www.oph.fi/sv/nyheter/2021/utbildningss-tyrelsens-rapport-nationella-atgarder-behavs-att-minska-den-digitala

Koko raportti suomeksi

► www.oph.fi/sv/node/9931

Miksi meidän pitää osata laskea?

HRINGSJÁ on koulutus- ja työkuntoutuskeskus. Johtaja Helga Eysteinsdóttir toivottaa tervetulleeksi yhdessä matematiikan opettaja Halldór Örn Þorsteinssonin kanssa. Talossa on mukava tunnelma, paljon hymyjä ja naurua näin Halloweenin kynnyksellä. Kyseessä on kilpailu, jossa parhaassa puvussa saapuva palkitaan.

”**T**äällä tehtävän työn päätavoite on, että kolmessa lukukaudessa valmistuneet voivat jatkaa opintojaan tavallisessa lukiossa ja löytää työmarkkinoilta sopivan työn. Kaikkien hakemusten mukana tulee lähete. Lähete voi olla VIRK:stä, työmarkkinavirastosta, sosiaaliturvajärjestelmästä, lääkäriltä tai muilta tahoilta, **Helga Eysteinsdóttir** sanoo.

– Mutta saamme hakemuksia myös entisten opiskelijoiden ystävilta ja sukulaisilta, jotka ovat nähneet, että täällä valmistuneella henkilöllä menee hyvin. Henkilö on joko päässyt jatko-opintoihin tai saanut itselleen sopivan työn, Helga sanoo.

Koulutuksen tulee palvella hakijaa

– Lähetteellä varustetun hakemuksen kirjoittamisen lisäksi hakijoiden tulee tulla haastatteluun minun, ura- ja opinto-ohjaajan tai sosiaalityöntekijän kanssa. Käymme keskustelua henkilön

opinnoille asettamista tavoitteista ja arvioimme, onko Hringjsjá sopiva paikka hänelle näiden tavoitteiden saavuttamiseen.

Monipuolinen kohderyhmä

– Kohderyhmä kattaa melko suuren ikähaitarin: nykyisen ryhmän vanhin on 61-vuotias ja nuorin 19-vuotias, mutta sukupuolijakauma on 50/50. Opettajana toimiminen täällä on vaativa tehtävä, sillä ryhmien sisällä on niin suuria eroja kokemuksessa, koulutuksessa ja asenteissa. Mielestämme juuri se on tärkeää, että vanhemmat oppivat nuoremmilta ja päinvastoin. Vanhemmilla osallistujilla on enemmän työkokemusta ja erilainen elämänasenne.

Odotukset ovat tärkeitä

– Kaikille opettajille ja muulle henkilökunnalle on yhteistä se, että haluamme oppilaiden tietävän, että meillä on selkeät odotukset heitä kohtaan.

Lisätietoja Hringsjásta

► nvl.org/Content/Hringsja-en-mulighet-til-bedre-liv

Kuntoutusrahasto VIRK Islannissa VIRK

Kuntoutusrahasto on yksityinen voittoa tavoittelematon järjestö, jonka Islannin LO (ammattiliitto) ja Iceland Business (Islannin työnantajaliitto) perustivat toukokuussa 2008. Vuoden 2009 alussa allekirjoitettiin uusi sopimus ammattiliittojen ja julkisen sektorin työnantajien kanssa silloisen yhteiskunnallisen tilanteen valossa.

VIRK:n päätarkoituksena on vahvistaa yksilön työkykyä sairauden tai tapaturman, mukaan lukien työuupumuksen, jälkeen tarjoamalla hyödyllistä kuntoutustoimintaa. VIRK:llä on sopimuksia kuntoutusohjaajien ja työelämän yhteyshenkilöiden kanssa ympäri maata, ja VIRK ohjaa tarvittaessa psykologeille, fysioterapeuteille, työ- ja opinto-ohjaajille tai muille ammattilaisille.





▲ Opiskelijoita rohkaistaan pukeutumaan asuihin Halloweenia varten.



▲ Helga Eysteinsdóttir, Hringsján johtaja, ja Halldór Örn Þorsteinsson, matematiikan opettaja.

He ovat monta kertaa kokeneet, että ihmiset luovuttavat ja lopettavat työskentelyn heidän kanssaan. Haluamme vakuuttaa heille, että me emme tee niin. Uskomme, että he vastaavat odotuksiimme ja pärjäävät. Kohtaamme heitä kunnioituksella ja juuri sellaisina kuin ovat, aikuisina, sanoo Helga Eysteinsdóttir.

Monia ennakkoluuloja laskemista kohtaan

– Suurin osa Hringsján opiskelijoista on vähän koulutettuja. Jotkut ovat saattaneet suorittaa osan lukiosta, mutta siitä saattaa olla pitkä aika ja paljon on unohdettu. He tarvitsevat perusteellisen johdannon perustaitoihin: lukemiseen, kirjoittamiseen ja laskemiseen sekä suullisiin ja digitaalisiin taitoihin. Nämä kompetenssit ovat tärkeitä opiskelijoiden identiteetin ja sosiaalisten suhteiden kehittymiselle sekä hyvälle osallistua koulutuksiin, työhön ja yhteisölliseen elämään. Ne ovat osa ammatillista osaamista sekä oppimiseen ja ammattitaidon kehittämiseen tarvittavia työkaluja, Halldór Örn sanoo.

Alku on tärkeä

– Me otamme kaikki vastaan samalla tavalla, kaikki saavat saman peruskoulutuksen, vaikka jotkut ovat saattaneet suorittaa osan lukiosta. Matematiikka, tai aritmetiikka, on aine, jota kohtaan monet opiskelijamme ovat ennakkoluuloisia. Siksi en koskaan aloita opettamista ensimmäisellä tunnilla, sanoo Halldór Örn.

– Tällä tunnilla emme aloita laskemista. Tutustumme toisiimme ja matematiikkaan. Tutustumisen lisäksi selvitan, mikä heidän asenteensa on ainetta kohtaan. He jakavat tarinoita isoisistä ja isoäideistä ja äideistä ja isistä, jotka ovat sanooneet, että heidän ei koskaan tarvitse käyttää matematiikassa oppimaansa, Halldór Örn sanoo ja jatkaa:

Miksi meidän pitää osata laskea?

– Siksi selitän heille, miksi on tärkeää oppia laskemaan. Jokaisella on elämässään haasteita, jokainen joutuu ratkaisemaan isoja ja pieniä ongelmia. Jos haluan ratkaista ne, on minunkin luettava ja analysoitava ne perusteellisesti ennen kuin voimme ottaa seuraavan askeleen. Laskeminen on pitkälti ongelmien ratkaisemista ja käytännön päivittäisiin tilanteisiin perustuvaa tutkimista. Kun lähestymme asiaa tästä näkökulmasta, siitä tulee selkeämpi käsitellä ja voimme jatkaa eteenpäin. Tämä prosessi koskee myös

laskelmia. Kaikilla on unelma kouluttautumisesta haluamaansa ammattiin. Kaikissa kouluissa kaikissa maissa on matematiikkaa koskevia vaatimuksia. Niitä ei ole keksitty vain kiusanteon vuoksi.

Osallistaminen

– Tiedän, että tulen vaikuttamaan asenteisiin. Kun he kokevat, että on turvallista puhua matematiikasta ja että kaikki ovat samassa veneessä, niin silloin olemme samassa tiimissä. Minulle on ehdottoman tärkeää, että opiskelijat pääsevät mukaan jo ensimmäisellä tunnilla. Sitten voimme ottaa seuraavan askeleen ja aloittaa tekemään laskuja taululla. Korostan heille sitä, ettei ole olemassa tyhmiä kysymyksiä. On olemassa useita tapoja selittää asioita. Kolmen tai neljän ensimmäisen viikon aikana tunnustelen heidän kantaansa. Kävelen paljon luokassa ja liityn kaikkien seuraan ja autan. Ja sitten voimme lisätä nopeutta. On ilo kokea se, että he voivat tehdä paljon enemmän kuin he uskoivat olevan mahdollista. He nousevat pöydistä tunnin päätyttyä ja huomavat suorittaneensa 25 tehtävää. Itseluottamus kohoaa ja motivoi heitä toimimaan nopeammin, sanoo Halldór Örn.

Yksilöllisesti suunniteltu

– Opetus räätälöidään pitkälti yksilökohtaisesti. Jotkut tarvitsevat enemmän apua kuin toiset, ja meillä on liikkumavaraa. Jos huomaan, että opiskelijalla on jokin oppimisongelma, kuten esimerkiksi lukemisen kanssa, voin hakea apua siihen kollegoilteni. Opetusmateriaali on jaettu lukion moduuleja vastaaviin moduuleihin. Kun he ovat ratkaisseet kaikki yhden moduulin tehtävät, tarkistamme sen jälkeen heidän osaamisensa. He saavat luettelon vastauksista ja voivat tarkistaa itse, ovatko heidän vastaukset oikein. Minulla voi olla samassa luokassa opiskelijoita, jotka tekevät jopa viittä eri moduulia. Kun he ovat suorittaneet kaikki osiot, he ovat selvinneet lukion vaatimasta oppimäärästä. Islannin lukio on monella tapaa erilainen kuin muiden Pohjoismaiden vastaava kouluaste. Lisää aiheesta Albert Einarssonin blogissa [täällä](#).

Ajattele aina, että seuraava taso on paljon vaikeampi

– Useimmat ihmiset ajattelevat aina, että se, mitä tulee seuraavaksi on paljon vaikeampaa. Selitän heille, että kun he ovat oppineet yhden tason, he ovat luoneet pohjan seuraavalle. He

epäilevät ja ajattelevat, että heidän on saavutettava vaihe, josta he eivät enää selviydy. Sitten he selviävätkin siitä, suureksi yllätyksekseen. Taas itseluottamus kasvaa. On uskomattoman palkitsevaa työskennellä heidän kanssaan ja nähdä kuinka he kasvavat ammatillisesti ja henkilökohtaisesti. Tämä on yksi syistä, miksi olen ollut opettajana täällä 13 vuotta, sanoo Halldór Örn Þorsteinsson ja hymyilee.

Tiimi on stabiili

– Minulla on hyvä tiimi. Joka perjantai pidämme kokouksen keskustellaksemme asioiden tilasta. On selvää, että voi tapahtua paljon outoja asioita sellaisessa ryhmässä kuin meillä on. Opettajat keskittyvät aineisiinsa, ja jos he huomaavat, että opiskelijat ovat haasteen edessä tai heillä on ongelmia, he kääntyvät asianmukaisten ammattilaisten puoleen, sanoo Hringbjörn johtaja Helga Eysteinsdóttir. Meitä on täällä useita opettajia, ja lisäksi ohjaajia, sosiologeja, erityisopettajia että mentoreita. Lisäksi voimme ohjata opiskelijoita tarvittaessa psykologeille ja lääkäreille.

Korona-aika

– Opiskelijamme tarvitsevat lisätukea, emmekä vuoden 2020 pandemian alkaessa olleet valmiita sulkemaan ja lähettämään kaikkia kotiin. Meillä ei ollut etäopiskelujärjestelmää. Joten kun tuli viesti, että kaikki oli lähetettävä kotiin, emme voineet jatkaa opetusta. Opiskelijoiden koulutus viivästyi, mutta kaikki ymmärsivät tilanteen: opiskelijat, sukulaiset, laitokset ja muut tahot

Korona-aika oli erityisen vaikeaa niille, jotka opiskelivat meillä ensimmäistä lukukauttaan. Heillä on opiskeltavana seitsemän eri ainetta, eivätkä he olleet vielä oppineet yhdistämään opettajien ja oppiaineiden nimiä. Joten kun opettajat maaliskuussa joutuivat käyttämään sähköpostia kommunikoidakseen, opiskelijat eivät tienneet, kuka lähetti kaikki nämä viestit. Mutta ohjaajat pitivät yhteyttä, he käyttivät puhelinta joka päivä ja osasivat selittää ja opastaa. Siitä huolimatta motivaation säilyttäminen oli vaikeaa, Helga sanoo ja jatkaa:

– Mutta nyt syksyllä 2021 olimme hyvin valmistautuneita. Meillä oli Teams ja opettajat ja opiskelijat oli koulutettu sen käyttöön, joten onnistuimme paljon paremmin. Voimme tavallaan vahvistaa, että opiskelijoiden digitaalisten taitojen perusosaaminen on kehittynyt valtavasti.♦



RAKASTAN TÄTÄ TYÖTÄ

Tärkeä osa Islannin MSS:n opinto- ja uraohjaajan Steinunn Björk Jónatansdóttirin työtä on kokea, että ihmiset ovat ottaneet ison askeleen elämässään eteenpäin ja asettaneet tavoitteita koulutukselleen tai uralleen.

Tapasimme Steinunnin kuullaksemme kuinka MSS, Reykjanesin elinikäisen oppimisen keskus, ottaa yhteyttä matalasti koulutettuihin ihmisiin kertoakseen heille tarjolla olevista avoimista mahdollisuuksista ja auttaakseen heitä ottamaan ensimmäisiä askeleita kohti koulutusta.

– Olemme sopeuttaneet toimintaa yhteiskunnan tarpeisiin, olemme oppineet olemaan joustavia ja kuunnelleet kansalaisten ja työelämän tarpeita. Olen työskennellyt täällä kahdeksan vuotta ja sinä aikana työ on kehittynyt aika paljon, mikä on mielestäni erittäin mielenkiintoista ja säilyttää rakkauden työhön, sanoo MSS:n työnohjauksen osastopäällikkö **Steinunn Björk**.

MSS monien haasteiden alueella

– Alueella asuu paljon maahanmuuttajia, jotka tarvitsevat perustaitoja, erityisesti islannin kielen osaamista. Ryhmä ei ole yhtenäinen. Pyrimme kuuntelemaan heitä ja tarjoamaan erilaisia kursseja ja eri opintopolkuja. Voin mainita useita kursseja, joilla tarjotaan perustaitoja, lukemista ja/tai kirjoittamista, suullisia ja digitaalisia taitoja tai islannin kielen koulutusta aikuisille. **Perusopetus**, yleinen teoreettinen valmistautuminen. Maahanmuuttajille suunnattu **uusien kansalaisten koulu**, jossa opetetaan islantia ja islantilaisesta yhteiskunnasta. **Ponnahduslautta** sekä Puolasta tulleille maahanmuuttajille että islantilaisten ryhmälle sekä tietotekniikan ja digitaalisten taitojen erityiskursseja, muutamia mainitakseni.

MSS-keskus

MSS Keskus perustettiin viime vuosisadan lopulla, ja se kehitti nopeasti monipuolisia koulutusmahdollisuuksia aikuisten täydennys- ja jatkokoulutukseen. Keskuksen päätehtävänä on vahvistaa asukkaiden uudelleen-koulutusta yhä monipuolisemmilla koulutusvaihtoehdoilla yhteiskunnan sosiaalisten ja taloudellisten edellytysten sekä asukkaiden elämänlaadun parantamiseksi. Suðurnesin alue kattaa osan Reykjanesin niemimaata, ja Reykjanesin kunta on suurin kaupunki. Vuoteen 2006 asti amerikkalainen tukikohta Keflavikin lentokentällä oli tärkeä toimielin, joka katosi lyhyellä varoitusajalla.

Tukikohta oli toimielin, jossa monet kunnan asukkaat olivat työskennelleet erikoistehtävissä vuosia ja joka katosi melkein yhdessä yössä. Seuraava iso isku tuli finanssikriisissä vuonna 2008, ja kolmas isku vuonna 2018, kun lentoyhtiö WOW air meni konkurssiin. WOW työllisti 1 100 henkilöä, joista monet asuivat lentokentän ympäristössä. Ja sitten tämän lisäksi iski Covid-19. Kaikkien näiden kriisien jälkeen MSS:llä on ollut keskeinen rooli yhteiskunnan jälleenrakentamisessa.

Tiivis ja hyvä yhteistyö on tärkeää

– Teemme tiivistä yhteistyötä työ- ja hyvinvointipalveluiden sekä työelämän kanssa. Suuri osa toiminnasta on tarpeiden kuuntelemista. Missä on työvoimalle tarvetta, mitä ihmisten pitäisi voida tehdä saadakseen töitä ja säilyttääkseen työpaikkansa? Meillä on ollut onnea sen kanssa, että MSS:n kanssa samassa rakennuksessa sijaitsee meidän tärkeitä kumppaniorganisaatioita: alakerrassamme on työtoimisto, yläkerrassa kuntoutusrahoista VIRK ja meidän kanssamme samassa kerroksessa on MSS:n Samvinna-kuntoutusosasto. Teemme myös tiivistä yhteistyötä kunnan kanssa. Panostamme suuresti tähän yhteistyöhön, hyviin yhteyksiin ja lyhyeen välimatkaan. Työelämään pääsemiseksi käymme yritysvierailuilla ja esittelemme työelämää, Steinunn Björk sanoo ja jatkaa:

"Vähiten koulutusta saaneet eivät tunnetusti pyri aktiivisesti koulutukseen, eivätkä he välttämättä tiedä olemassa olevista mahdollisuuksista. Siksi on tärkeää ottaa yhteyttä tähän ryhmään ja saada heidät mukaamme. Ojennamme heille kätemme."

Todellisen osaamisen arviointi avaa uusia mahdollisuuksia

– Suunnittelemme nyt epävirallista osaamisen arviointia sekä ammattitaidottomien työntekijöiden kouluttamista päiväkodeissa. Sitten vierailemme kaikissa päiväkodeissa tarjoten prosessin esittelyä. Kysymme heiltä, haluaisiko joku käyttää palveluitamme? Jätämme heille tietoja toiminnastamme sekä puhelinnumeron ja kutsun keskusteluun ohjaajiemme kanssa. Epävirallisessa osaamisen arvioinnissa selvitämme heidän koulutustarpeensa ja voimme räätälöidä heille tarjouksen.

Osaamisen arviointi Ihmiset alkavat ymmärtää, että he osaavat jo paljon. Kylvämämme siemenet itävät ja käynnistävät uuden prosessin. He uskaltavat tulla meille koulutukseen. Olen jatkuvasti hämmästynyt siitä, että on ihmisiä, jotka eivät ole tietoisia tarjoamastamme palvelusta, eivätkä tiedä, mitä askeleita tarvitaan viralliseen

koulutusjärjestelmään palaamiseen. Että heidän ajan myötä hankkimansa osaaminen ja tieto voidaan tehdä näkyväksi työmarkkinoilla. Ihmiset, jotka lähtivät työelämään heti peruskoulun jälkeen ja ovat jääneet sinne. He eivät ole tietoisia niistä mahdollisuuksista, joita olemme heille kehittäneet, jotta he voivat jälleen aloittaa kouluttautumisen, Steinunn sanoo.

Oppimaan oppiminen

– Me ammatillisen ohjauksen ja opinto-ohjauksen parissa työskentelevät olemme erityisen ylpeitä voidessamme tarjota hyviä neuvoja ja henkilökohtaista palvelua sekä oppimisympäristön, jossa yksilö viihtyy. **Perusopetuksen opintoala** on tarkoitettu niille, jotka palaavat koulun pariin pitkän koulutustauon jälkeen ja haluavat valmistautua muodollista koulutusta varten. Perusopetus on koulutusala, joka sisältää erityisesti mukautettua perustaitojen opetusta; lukemista ja/tai kirjoitusta, sekä islannin että englannin opiskelua, laskutaidon sekä suullisten ja digitaalisten taitojen kehittämistä sen lisäksi, mikä meidän ohjaajien mielestä on



▲ Steinunn Björk Jónatansdóttir, ohjaaja, MSS, Elinikäisen oppimisen keskus Reykjanessissa.

tärkeintä, eli oppimaan oppimista, Steinunn sanoo:

"Autamme heitä yksilökohtaisesti selvittämään, mikä on heille oikea tapa oppia. Huomaamme, että se vahvistaa heidän itseluottamustaan ja valaa heihin uskoa omaan osaamiseen."

Ohjaajat tekevät tiivistä yhteistyötä kunkin koulutusalan projektipäälliköiden kanssa. Projektipäälliköt pitävät sormensa pulssilla, seuraavat kehitystä ja raportoivat ohjaajille. Otamme henkilöön yhteyttä selvittääksemme, miksi hän ei ilmesty paikalle. Kun tiedämme miksi, voimme löytää ratkaisun yhdessä. Voimme auttaa, antaa lisätukea esimerkiksi opetuksessa. On erittäin tärkeää pystyä tukemaan ja motivoimaan tarpeen mukaan, Steinunn sanoo.

Tuen ja avun paikka

– Keskuksen opettajilla on usean vuoden kokemus työskentelystä luku-, kirjoitus-, lasku- ja digitaaloiltaan eritasoisten opiskelijoiden kanssa. He tapaavat jokaisen opiskelijan sellaisina kuin he ovat taitoineen ja osaamisineen. Tarjoamme myös lisäpalvelua: avaamme lounaan jälkeen tukiaseman. Asemalla opiskelijat voivat saada apua kaikkeen, mitä he eivät ole aamulla oppitunneilla täysin ymmärtäneet tai jos he eivät pärjää läksyen kanssa. Opettaja on siellä heitä varten. Tällä hetkellä he työskentelevät kirjoitustehtävien parissa. Monien opiskelijoiden mielestä ongelma on luultavasti ylitsepääsemätön, mutta aseman opettajat auttavat heitä ratkaisemaan tehtävän askel askeleelta, yksi tehtävä kerrallaan. Apua annetaan esimerkiksi tarjoamalla uusi näkökulma vuoropuhelun aikana tai auttamalla heitä seuraavan tehtävän kanssa. Ja he jatkavat eteenpäin, Steinunn vahvistaa.

Osallistujan kokemus

– **Hafsteinn Stefánsson** ei jatkanut opintojaan peruskoulun jälkeen. Hän astui työmarkkinoille ja lopetti työnteon, ja sitten tuli vain hölynpölyä, kuten hän itse sanoo. Mutta hän selvisi siitä ja hänen tyttöystävänsä kertoi Hafsteinnille MSS:stä ja siellä olevista mahdollisuuksista. Nyt on kulunut vuosi siitä, kun Hafsteinn aloitti perusopetuksessa.



▲ Steinunn Björk ja Hafsteinn Stefánsson ovat molemmat astuneet askeleen kohti tavoitteitaan.

– Päätin asettaa tavoitteita ja työskennellä elämäni eteen.

Ilmoittauduin VIRK:iin ja pääsin perusopetukseen. Aluksi en ollut varma pärjääkö. Mutta selvisin hyvin ja huomasin varhain, että tiesin jo paljon. Opetuksen lähestymistapa täällä MSS:ssä sai itseluottamukseni kasvamaan. Pärjäsin melko hyvin, pystyin tekemään kaikki läksyt koulussa, Hafsteinn Stefánsson sanoo ja jatkaa:

– Perusopetuksen suorittuani hyvillä tuloksilla halusin siirtyä seuraavalle tasolle Mennistöörissa. Se on koulutusala aikuisille, joilta puuttuu lukion peruskurssit, kuten islanti, matematiikka, englanti ja tanska. Pysin sähköasentajaksi ja haluan valmistautua mahdollisimman hyvin. Kyllä, matematiikan koe meni loistavasti, siitä tulee 10, Hafsteinn Stefánsson sanoo.

Mitä rakastan työssäni

– Aiemmin tänään puhuin Hafsteinnin kanssa aulassa, kun hän oli matkalla matematiikan kokeeseen. Toivotin hänelle onnea matkaan. Tapasimme uudelleen, kun hän osallistui kokeisiin, joista hän suoriutui hyvin. Hän on kulkenut pitkän matkan sinä aikana, jonka hän on ollut täällä MSS:ssä. Olen saanut kokea, että työlläni on merkitystä muille, olen auttanut ihmisiä menemään askeleen pidemmälle elämässä tai saavuttamaan tavoitteensa. Siitä pidän työssäni, sanoo Steinunn Björk Jónatansdóttir, MSS:n ohjausosaston johtaja.♦

Case-projektit:

Paradigman muutoksen aikaansaaminen käytännössä

Matkalla osaajaksi -projektissa projektipäällikkö Janni Glæsel kouluttaa yhdeksän pohjoissjellantilaisen työvoimatoimiston työntekijöitä tunnistamaan, ketkä tarvitsevat yleisiä perustaitoja saadakseen pysyvämpiä työpaikkoja. Se on ollut iso tehtävä, mutta tuloksia alkaa nyt tulla.

Heti kesäloman jälkeen saattoi aistia projektipäällikkö **Janni Glæselin** suuret haasteet, kun hänen täytyi selittää, miten Matkalla osaajaksi -projekti sujui. Projekti aloitettiin koronasulkujen aikana, sitten tuli kesäloma, työllisyys nousi rajusti, joten kaiken kaikkiaan tuntui, että projektin saaminen käyntiin oli yhtä ylämäkeä.

Tämä johtui myös siitä, että työvoimatoimistojen paradigman muutoksen toteuttaminen oli jo sinänsä iso tehtävä. Siirtymä mahdollisimman nopeasti toteutettavasta työstä pitkäkestoiseksi reitiksi vakituiseen työhön ulottuu usein peruskou-

lutusta pidemmälle.

– Haasteena on se, että työvoimatoimistot ovat jo usean vuoden ajan keskittyneet ammatilliseen osaamiseen ja ehkä unohtaneet sen, että juuri ammatillisen osaamisen edellytyksenä ovat yleiset perustaidot, Janni Glæsel sanoo.

Joten hänen projektissaan kohderyhmänä olivat Nordsjællands Rekrutteringsservicen yhdeksän työvoimatoimiston työneuvojat. Hankkeeseen oli saatu rahaa työministeriön STARilta. Työvoimatoimistojen työntekijöiden on autettava työttömiä oikealle tielle. Ja niiden on löydettävä ne kansalaiset, joiden polku kulkee yleisen aikuiskoulutuksen kautta, ja myös heidät, jotka tarvitsevat tietoa alan koulutusmahdollisuuksista.

– Mutta kyse on paradigman muutoksesta, ja meidän tehtävämme on tukea työneuvojia motivoimaan monia matalasti koulutettuja vahvistamaan yleisiä peruskompetenssejaan päästäkseen lopulta vakituiseen työsuhteeseen. Tätä tarvetta ei aina ajattele, kun on itse korkeakoulutettu, hän lisää ja huomauttaa, että yrityksissä, joissa järjestetään esimerkiksi lukihäiriökoulutusta, on usein pomo, jolla on lukihäiriö tai joka tuntee jonkun, jolla on lukihäiriö:

– Eli joku, joka ymmärtää kuinka tärkeää tällainen koulutus on.

Miksi ihmisen pitäisi osata lukea ajaakseen kuorma-autoa?

Lukemisen, kirjoittamisen ja laskennan lähettiläs Janni Glæselilla on kokemusta useista koulu- ja oppilaitoksista, muun muassa aikuiskoulutuksesta VUC:eissa. Siksi hän tietää kaiken ongelmista, jotka liittyvät matalasti koulutettujen valistamiseen ja motivoimiseen koulutukseen. Hankkeessa Jannin tehtävänä onkin tukea työvoimatoimistoja tiedolla siitä kuinka suuri yleisten perustaitojen tarve on monien tanskalaisten keskuudessa.

– Monet ihmiset ihmettelevät, kun esitän heille PIAAC-tutkimuksen luvut, hän sanoo, mutta kertoo, että työvoimatoimistot keskittyvät nyt siihen, osaako työtön lukea ja kirjoittaa, vai onko hänellä lukihäiriö.

– Työntekijät ovat tottuneet miettimään miksi rekan ajamista varten pitäisi osata lukea, kuten hän sanoo.

20 prosenttia roikkuu jarrussa

Siksi Janni Glæsel kuvailee työneuvojille toimialoittain, mitä yleisiä peruskompetensseja yksittäisten alueiden sisällä tarvitaan: Jos joudut työskentelemään esimerkiksi rakennusalalla, sinun tulee osata lukea työpiirustuksia, toimittajaluetteloita, laskea materiaalitarpeita

ja muuta vastaavaa, ja siksi tarvitset FVU:ssa opetettavaa tanskan kieltä ja matematiikkaa.

– Kun opiskelin 100 vuotta sitten, tutkintoni oli lyhyt korkeakoulututkinto. Nykyään se on kandidaatin tutkinto. Ja nykyään yhä useammista ammattitaidottomista töistä on muuttumassa ammattitaitoa vaativiksi töiksi. Joten kaikkialla yhteiskunnassa koulutustaso on noussut, ja meidän on kyettävä tekemään enemmän pysyäksemme mukana kehityksessä, hän sanoo ja lisää, että tähän on yhdistettävä PIAAC-tutkimus, joka osoittaa, että noin 20 prosenttia jarruttelee kehitystä. Tämä luku ei todennäköisesti ole yhtään pienempi työttömien ollessa kyseessä:

– Meillä on siis haaste edessämme. Ja työskentelemme systemaattisesti tukeaksemme työvoimatoimistoja tietämyksellä ja konkreettisilla

työkaluilla tätä varten. Mainitsen myös, että joka kymmenes koululainen edelleen pääsee peruskoulusta ilman yhdeksännen luokan edellyttämää osaamista. Tämä on yksinkertaisesti megaongelma – ja me vielä kutsumme itseämme tietoyhteiskunnaksi, hän sanoo.

Kyse on myös kansalaisistamme

Toinen osa-alue, jonka parissa Janni Glæsel on työskennellyt hankkeessa, on kouluttaa työneuvojia havaitsemaan, ketkä työttömät voivat hyötyä FVU:n kursseista. Työntekijöiden on usein vaikea ajatella ketään, mutta nyt he voivat vilkaista listoistaan, keitä pitää mielessä. Esimerkiksi he, jotka eivät ole käyneet 9. luokkaa; he, joilla ei ole

ammattitaitoon johtanutta koulutusta; ja he, jotka ovat säännöllisesti työvoimatoimiston listoilla. He voivat olla myös niitä, joiden on vaihdettava alaa ja joilla on ehkä ruostunut 9. tai 10. luokan osaaminen. He ovat yleensä niitä, jotka "tarvitsevat niin sanottua lyijykynän teroitusta, kokevat osaavansa ja joilla on itsetuntoa, vaikka koulunkäynnistä olisi montakin vuotta", hän sanoo.

– Motivaatio on osa työvoimatoimistojen arkea. On motivoitava kansalaisia työhön, joka ei

ehkä ole heidän mielestään hienointa. Silti kansalaisten motivoiminen koulutukseen voi olla haasteellista, Janni Glæsel sanoo

Hän on kuitenkin paljon positiivisempi nyt, kun koronan ja kesälomien jälkeiset aaltoilut ovat laantuneet. Hänen projektissaan on itse asiassa paljonkin edistystä. Organisaatio on pian paikallaan, ja parhaaksi tavaksi kouluttaa työneuvojia on osoittautunut yksittäisen asiantuntijan kouluttaminen kullekin osastolle. Tämä henkilö on eräänlainen paikallinen soihdunkantaja, joka tuntee nyt alueen ja tietää, mitkä ovat koulutusmahdollisuudet ja miten aluetta hoidetaan:

– Joten nyt homma alkaa rullata. Projektin kahdeksan ensimmäistä kuukautta olimme myöhässä, viivästyneitä, mutta nyt olemme todella aloittaneet, Janni Glæsel sanoo. ♦





AOF:N KANSSA PAKETISSA

He ovat vastuussa etsintätyöstä

STAR on myös lahjoittanut rahaa Projekt Styrket Indsats -ohjelman uuteen versioon, PSI-2:een. Ja vaikka PSI-1 sai työttömät suurelta osin liikkeelle yleisellä aikuiskoulutuksella, tällä kertaa painopiste on myös töissä olevien ja yritysten tavoittamisessa.

PSI-1:ssä, jonka takana on tietoyhdistys AOF, he tekivät tiivistä yhteistyötä matalasti koulutettujen ammattiliittojen ja työttömyyskassojen, työnantajajärjestöjen ja Tanskan kuntaliiton kanssa ja kouluttivat 31 000 työtöntä ja työllistä vuosina 2018–2020. Tänä aikana 70 prosenttia osallistujista on onnistunut haluamaan koulutustaan edelleen, kertoo AOF:n arvio.

Uudella hankekaudella tavoitteena on, että hankekauden loppuun mennessä noin 30 000 työttömälle ja työllistyneelle on tiedotettu mahdollisuudesta saada koulutusta ja että noin 20 000 työtöntä on istunut koulun penkkiin kahden vuoden jakson aikana, ja että myös sama määrä työllistyneitä on lähtenyt kouluttautumaan.

AOF aikoo saavuttaa "melko kunnianhimoisen tavoitteen" rakentamalla hyviä yhteistyökokeimuksia muiden PSI-1-toimijoiden kanssa, eritoten palvelualan suurimpien yritysten kanssa.

Tähän pyritään myös pystymällä kertomaan tutkimahdollisuuksista, kun haetaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä:

– On monia yrityksiä, jotka eivät ole tietoisia erilaisista rahoitusvaihtoehdoista, vaikka maksavatkin osaamisrahastoon, sanoo PSI-2:n projektipäällikkö **Peter Bruhns**. Hän selittää tarkemmin, että AOF tekee yhteistyötä osaamisrahastojen kanssa. Täällä he näkevät, mihin rahastoon yksittäinen yritys kuuluu, ja AOF:n työntekijät voivat siten paremmin kertoa vieraillessaan yrityksille, mistä he voivat hakea koulutustukea.

– Kuten työvoimatoimistoissakin tehtiin, myös aivan perustaitoihin on panostettu: Jos perustaitoja ei ole, voi silti luultavasti osallistua yhtä monille kursseille, mutta pidemmän päälle se ei toimi, Peter Bruhns sanoo.

Artikkeli PSI-1-ohjelmasta

► nvl.org/content/-vi-haber-vi-kan-rokke-ved-en-lidt-gammeldags-t%C3%A6nkning-om-voksenuddannelse

KOULUTUSLÄHETTI- LÄÄT

Työministeriön STAR:n täysin uusi arvio osoittaa, että koulutuslähettiläät ovat myös tie eteenpäin matalasti koulutettujen yleistaitokoulutuksessa.



Suurin osa hankkeista on onnistunut tuottamaan yhteistyötä oppilaitosten kanssa todellisen osaamisen arvioinnissa (RKV). Yhteistyösovimukset työvoimatoimistojen ja oppilaitosten välillä ovat olleet yhteistyön vahvuus.

Hanke on käynnistetty vahvistamaan työvoimatoimistojen koulutuksen edistämisen ja aikuisten oppisopimusohjelman toteutusta. Panostusmallin ydin on, että työvoimatoimiston koulutuslähettiläs jakaa koulutuksen edistämistä ja aikuisten oppisopimusjärjestelmää koskevaa tietämystä ja niiden käyttötapoja sekä vahvistaa yhteistyötä asianomaisten oppilaitosten ja työttömyyskassan kanssa.



21

kuntaa on mukana

19

paikallista hanketta
koulutuslähettiläiden kanssa
ja tulokset ovat olleet
yksiselitteisen positiivisia.

On käynyt ilmi muun muassa, että koulutuksen edistämisen ja aikuisten oppisopimus-koulutuksen määrä on kasvanut interventiojakson aikana 84 prosenttia ja 53 prosenttia osallistuvien kuntien osalta. Vertailun vuoksi hankkeeseen osallistumattomien kuntien kasvu on 34 prosenttia ja 36 prosenttia.



Taustatietoartikkeli:

Nyt on matalasti koulutettujen vuoro – ehkä

Miksi yleisten perustaitojen hankkimistarpeen ja Tanskassa koulutettujen matalasti koulutettujen aikuisten määrän välillä on niin suuri ristiriita? Yritämme vastata tähän kysymykseen tässä artikkelissa. Nykyisessä järjestelmässä on monia esteitä, mutta nyt myös toivoa paremmasta.

Tanskalla on useiden vuosien ajan ollut erittäin suuria tavoitteita koulutuksen alalla, mitä tulee lapsiin ja nuoriin. 90 prosentin 25-vuotiaista on suoritettava nuorisokoulutus vuoteen 2030 mennessä. Samaan aikaan on poliittisella saralla ollut paljon hiljaisuutta matalasti koulutettujen aikuisten suhteen. Ja juuri nyt esimerkiksi aikuisten yleisivistävillä oppilaitoksilla on vaikeuksia. Puolet on

alijäämäisiä ja useita maan laitamilla sijaitsevia aikuiskoulutuskeskuksia uhkaa sulkeminen...

Professori **Nina Smithin** komission ensimmäisessä väliraportissa kysytään, pitäisikö panostaa aikuiskoulutukseen ja täydennyskoulutukseen. Komissio on perustettu tarkastelemaan niin sanottuja toisen sukupolven uudistuksia ja selvittämään, muun muassa, miten voimme saada aikaan joustavamman ja tulevaisuuden kannalta kestävämmän aikuisten koulutus- ja työmarkkinajärjestelmän, VEU:n.

Raportissa todetaan, että käytännössä kaikki viime vuosina koulutukseen lisätyt varat ovat menneet nuorille: Kasvu vuoden 1995 62 miljardista aina vuoden 2019 82 miljardiin kruunuun – molemmat luvut tämän päivän valuutassa – on mennyt lähes yksinomaan alle 35-vuotiaiden koulutukseen.

Meillä Tanskassa on siis ongelma. Meillä on epäsuhta yleisten perustaitojen koulutusta tarvitsevien aikuisten osuuden ja sen saajien määrän välillä. Mutta Nina Smithin komission mukaan näyttää myös siltä, että nyt alkaa olla poliittista tietoisuutta siitä, että asialle on tehtävä jotain.

Ei vain siksi, että tunnetaan säälää väärässä iässä olevaa yksilöä kohtaan, joka on vaarassa kompassua tieto- ja digitaalisessa yhteiskunnassamme, vaan myös siksi, että uhan alla on nopeasti kehittyvä ja muuttuva yhteiskuntamme.

Yksi prosentti koulutuksessa

Monestako puhumme? PIAAC:n usin tutkimus osoitti, että 600 000 tanskalaista ei osaa lukea perustasolla, 500 000 ei osaa laskea taloustarpeitaankaan, ja että noin miljoonalla tanskalaisella ei ole riittäviä digitaitoja. Luvut ovat vuodelta 2013, mutta pääministeri Mette Frederiksen "päivitti" niitä avauspuheessaan Kansankäräjille tänä vuonna. Tässä hän saattoi kertoa, että vaikka lähes puolet 20–24-vuotiaista on virallisesti koulutuksessa, vastaavasti vain yksi prosentti neljäkymmentä vuotta täyttäneistä on koulutuksessa.

Yksi prosentti? Ei niitä varmaan ole montaa. Miten asiat voi olla näin pielessä? Ja johtuuko se vain siitä, ettei tätä aluetta olla priorisoitu taloudellisesti tai poliittisesti?

Yksi syy voi olla se, että Tanskan matalasti koulutettujen aikuisten koulutusjärjestelmä on myös melko monimutkainen järjestelmä. Vähiten koulutusta saaneet ovat saaneet monella tapaa vaikeimmin saavutettavan järjestelmän, jota ei juurikaan tunne muut kuin ne, jotka sitä käyttävät. Ja ehkä yksi syy tähän voi olla se, että tästä alueesta vastuussa olevia tahoja, vastuuministeriöitä, on ennätyslukumäärä? Niitä on jopa viisi kappaletta. Aluetta hoitavat Tanskan lapsi- ja opetusministeriö, tutkimus- ja koulutusministeriö, kulttuuriministeriö, ulkoasiainministeriö ja vuodesta 2017 alkaen myös työministeriö. Tätä voidaan kutsua jo ylellisyydeksi, kun niin moni taho välittää, mutta myös haitaksi tiedon jakamisen ja vastuun kantamisen suhteen.

Kolmikantaneuvottelut asettivat suunnan vastuuministeriöille?

Ministeriöiden vastuiden lisäksi erittäin tärkeä osa jää niin sanotuille työmarkkinoiden kolmikantaneuvotteluille. Yksityiset ja julkiset työnantajat, työntekijät ja hallitus määräävät suunnan matalasti koulutettujen aikuisten koulutukselle. He keskittyvät luonnollisesti siihen, mikä parhaiten vastaa työmarkkinoiden tarpeita. Ja se on jo vuosia pitkälti ollut sitä, että jos koulutusta vaaditaan työllistymiseen, ammatillisempi työmarkkinakoulutus, AMU, on vastaus.

Mitä ovat FVU, OBU, DSA...

► Lue lisää sivun 6 tietoruudusta.

► Artikkelia varten puhuimme mm. entisen lasten ja nuorten ministeriön virkailijan **Malene Vangdrupin**, Dansk Industrin vanhemman konsultin **Inge Steen Mikkelsenin**, työministeriön STARin virkailijan **Jens Gustav Agerup Jensenin**, PSI-2:n projektipäällikön **Peter Bruhnsin** AOF:sta ja Rekrutteringsservice i Nord-sjællandin projektipäällikön, lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen lähettilään **Janni Glæselin** kanssa.

Vuoden 2017 kolmikantaneuvotteluissa asetettiin kuitenkin vakavasti otettava uusi suunta: Nyt tien täytyy pääsääntöisesti kulkea aikuisten peruskoulutuksen kautta. Uusia valmistavan aikuiskoulutuksen ohjelmia otettiin käyttöön FVU-tietotekniikan ja FVU-englannin saralla, FVU-tanskan ja FVU-matematiikan rinnalle. Samalla sopimusosapuolet ovat useilla alueilla päättäneet priorisoida osaamisrahastojen varoja tähän tarkoitukseen. Sovittiin myös korkeammasta tuesta koulutukseen meneville, samalla kun työministeriö "kytkettiin" yleiseen koulutusjärjestelmään.

Kaikki vaatii lukemista

Jälkimmäinen on merkinnyt sitä, että työministeriön on täytynyt työskennellä vanhan korjaamisen parissa, voisi sanoa melkein urakan vastaavan supertankkerin kääntämistä. Ministeriö on jo vuosia pyrkinyt lähettämään työttömät töihin mahdollisimman nopeasti. Työkaluna tässä on ollut mahdollisesti lyhyt ammattikoulutus AMU:ssa. Uudet merkit tarkoittavat kuitenkin sitä, että nyt on asetettava kaikki muut kapeakatseisten liiketoimintaetujen edelle. Koska ei ole enää hyödyllistä lähettää työntekijää tai työtöntä rekkakurssille, jos hän ei osaa lukea tai läpäise koetta, joka on nyt otettu käyttöön myös AMU:ssa.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että tämän ministeriön tulee hankkia uutta tietoa ja kokemusta yleisen aikuiskoulutuksen alueelta, josta lapsi- ja opetusministeriöllä on muuten valtava kokemus ja tietämys. Mutta ehkäpä ne uudet hankkeet, jotka on nyt varattu työmarkkinoiden kolmikantaneuvottelujen poolirahoista ja joita työministeriön on hoidettava, näyttävät jotain uutta?

Työllisyys – vihollinen numero 1

Vaikka kaikilla koulutuksesta vastaavilla ministeriöllä ja kolmikantaneuvotteluilla on erilainen lähestymistapa, kaikki voivat kuitenkin olla yhtä mieltä siitä, että työllisyys näyttää olevan koulutuksen pahin vihollinen. Matalasti koulutettujen työllistymistä ja koulutusta esittävä kaaviota seurataan erittäin hienosti: Työllisyyden lisääntyessä koulutuksessa olevien aikuisten määrä vähenee vastaavasti. Ja koronan jälkeen on ollut noususuhdanne, mikä saattaa olla yksi selitys sille, miksi pääosin matalasti koulutettujen aikuisten yleisestä peruskoulutuksesta vastaavien aikuiskoulutuskeskusten aktiivisuus on vähentynyt keskimäärin 13 prosenttia syksystä 2020 tähän vuoteen. Luvut ovat Uddannelsebladetista.

Toinen esimerkki tästä yhteydestä on lukihäiriöisten aikuisten koulutuksen (OBU) alueella: Jos työllisyys lisääntyy, OBU:hun osallistuvien aikuisten määrä vähenee. Ja OBU:n "ruokintaketjuna" ovat hyvin usein aikuiskoulutuksen, FVU:n, osallistajat: Kun henkilöä tutkitaan ja hän osoittautuu lukihäiriöiseksi, hän saa OBU-tarjouksen. Muussa tapauksessa hänelle tarjotaan FVU-koulutusta.

Tanskan arviointi-instituutti EVA, joka teki OBU-tutkimuksen, osoittaa tässä tapahtuneen selvää laskua. He ovat myös tuottaneet toisen tutkimuksen FVU:sta vuonna 2020. Se osoittaa,

että matalasti koulutetut yli 35-vuotiaat tanskalaiset miehet eivät ole menestyneet erityisen hyvin. Kaiken kaikkiaan FVU-raportti osoittaa FVU:n käytön lisääntyneen vuosina 2009–2019, mutta tämä johtuu pääasiassa siitä, että monet eri etnisistä taustoista tulleet ja koulutuksen jo saaneet käyttävät FVU:ta. Toisin sanoen, ne aikuiset jotka eivät kuulu kohderyhmään.

Lopuksi korona-aika voi antaa lisäviitteitä siitä, että työ ja koulutus voivat olla toistensa vihollisia. Tällöin yritykset pakotettiin lopettamaan tuotanto, mutta ne saivat taloudellista tukea "työttömien" työntekijöiden kouluttamiseen. Ja useat käyttävät sitä hyväkseen, mistä osoituksena kouluttamattomat, jotka ovat olleet työmarkkinoiden eri osaamisrahastojen tukien varassa." Mutta edelleenkin:

Kun työllisyys pääsi jälleen täyteen vauhtiin, koulutushalu laski jälleen kerran.

Nina Smithin komissio kuvailee tätä väliraportissa seuraavasti: "Tanska on luultavasti yksi maailman parhaista maista ammattitaidottomille", joten

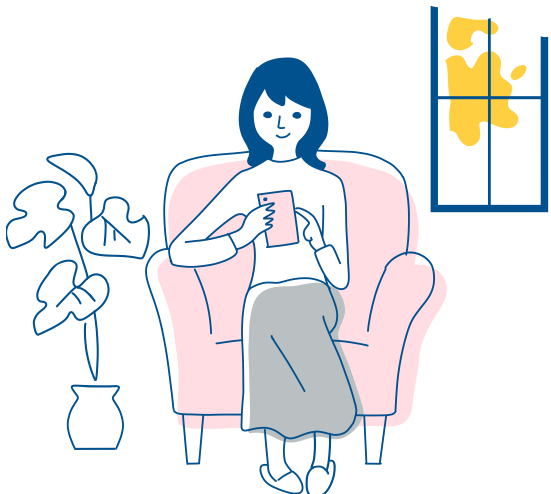
"Miksi käyttää aikaa ja vaivaa koulutukseen, jos sinulla on hyvä työpaikka, hyvä palkka ja olet arvostettu työntekijä ja kollega?"

Vihollinen numero 2: Tietämättömyys tarjonnasta – kyllä, ja miksi?

Ehkä toinen syy, miksi kouluttamattomat aikuiset eivät kouluta itseään, on se, että he eivät tiedä tarjonnasta mitään? Ja kun kukaan ei kerro aikuisille tai yrityksille mahdollisuuksista hankkia tai päivittää yleistaitojaan, on helpompi olla tekemättä.

Ongelma mainittiin jo vuonna 2019, jolloin konsulttiyritys Rambøll joutui jättämään tarjouksensa VEU-järjestelmän esteistä ja parhaista käytännöistä. Raportissa todetaan:

"Yrityksen keskeinen este on VEU:ta koskevan yleiskuvan ja tietämyksen puute. Työntekijöiden keskuudessa näkyy haasteena myös tiedon puute siitä, mitä mahdollisuuksia heillä on todellisuuksissa yleistaitojensa kehittämiseen."



Tanskan työmarkkinoille on ominaista lukuisat pienet ja keskiuuret yritykset. Tosin he maksavat osaamisrahoitukseen, jotka voivat auttaa taloudellisesti, kun työntekijöitä on koulutettava. Mutta se vaatii yrityksiltä tietoa tarjonnasta ja erilaisista tukijärjestelmistä. Pienemmällä yrityksillä ei usein ole HR-osastoa, joka voisi pitää ne ajan tasalla tai hoitaa hallinnon. Ja jopa yksikin tuotannosta puuttuva työntekijä voi tuntua, kun tilaukset pamahtelee sisään.

Muun muassa Dansk Industrin vanhempi konsultti Inge Steen Mikkelsen sanoo näin:

– Minulla ei ole epäilystäkään siitä, että meillä on valtava haaste edessämme, varsinkin pienille ja keskiuurille yrityksille. Tämä tarkoittaa sitä, että koko suunnittelusirkus on valtava este monelle yritykselle, sillä heille ei ole tarjolla opasta, joka neuvoisi koko prosessin ajan.

Hän on ärsyynyt siitä, että he päättivät sulkea koulutuskeskuksen, joka on tehnyt juuri näin Midt-Østjysken alueella 20 vuoden ajan: Verkkoveturi piti yrityksiä kädestä kiinni koko matkan oppilaitoksiin asti ja sai heidät palkkaamaan oikeisiin paikkoihin, hän kertoo koulutuskeskuksesta, joka sulki ovensa kesäkuussa 2021.



Nuori alue

Ja kuten mainittiin, tämä on yksi riskeistä tilanteissa, jossa koulutusjärjestelmässä on paljon vastuutahoja, sillä kenellä on tiedotusvelvollisuus toimivien asioiden suhteen ja kuka välittää tietoa hyvistä kokemuksista kenelle? Ainakin useita samoja keskeisiä tekijöitä toistetaan yhä uudelleen ja uudelleen, kun on kyse pyrkimyksistä ja hankkeista saada matalasti koulutettuja yleisivistävään koulutukseen: Yhteistyötä, yhteisiä ja koordinoituja ponnisteluja monilta mukana olevilta toimijoilta, yritysten avainhenkilöiltä, koulutuslähettäjiltä jne.

Nyt se on työministeriö, joka on "vastuussa. Toisin sanoen, työministeriö on saanut rahaa hankkeiden käynnistämiseen, joiden täytyy jälleen kerran kertoa, mikä toimii (katso toinen artikkeli).

Elinikäinen oppiminen taas esillä?

Nyt on edessä lähinnä odottelua. Sekä näiden projektien tuloksien odottelua, mutta myös odotetaan Nina Smithin komission työn valmistumista ja mahdollisia suosituksia siitä, mitä tehdä, jotta käänne voidaan tehdä ja saada tarpeellinen matalasti koulutettujen koulutus todella alkamaan. Alustavassa väliraportissa tulevaisuuden verhoa kuitenkin hieman raotetaan, ja se lupaa hyvää niille, jotka uskovat, että kunnianhimoinen koulutuspolitiikka matalasti koulutettujen aikuisten osalta on tie eteenpäin. Esimerkiksi seuraavia kysymyksiä esitetään:

"Pitäisikö luoda kaikille kansalaisille koulutustili, johon on elinikäinen nosto-oikeus?"

Kansankäräjien avajaisissa pääministeri Mette Frederiksen puhui myös eräänlaisesta elinikäisestä oppimisesta, mutta ilman tätä termiä. Hän sanoi:

"Miksi me edelleen ajattelemme koulutuksen olevan jotain, josta pääsee yli elämän varhaisessa vaiheessa, kun tiedämme, että niin monet meistä ovat vielä pitkään nopeasti kehittyvillä työmarkkinoilla? Hallitukselle on selkeä tavoite, että suuremman määrän ihmisiä on tehtävä työtä." Ja sitten hän jatkoi: "Koulutus on tärkeä osa sitä."

Ja vaikka kolmikantaneuvottelut on juuri siirretty vuoteen 2022, kaikki osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että työ VEU:n parissa jatkuu. Varoja on lisätty, ja lapsi- ja opetusministeri Pernille Rosenkrantz-Theil sanoo ensi vuoden neuvotteluista:

"Tässä keskitymme erityisesti vähentämään sellaisten aikuisten määrää, joilla on puutteita esimerkiksi lukutaidossa".

Toisin sanoen: Jotakin näyttää tapahtuvan pian koulutuksen saralla – myös aikuisten matalasti koulutettujen kohdalla.♦

MITEN PÄIHITÄMME ESTEET

Sillä välin, kun odotamme Nina Smithin komissiota ja vuoden 2022 kolmikantaneuvotteluja, tässä on joitain ehdotuksia mahdollisista ratkaisuista esteiden voittamiseen:

1

Laatikkoajattelulle on tehtävä jotain. Esimerkkinä tästä on, että jos haet vapaaehtoisesti FVU:hun opiskelemaan tanskaa tai matematiikkaa, lapsi- ja opetusministeriö maksaa suurimman osan osallistumisesta. Jos kyseessä on työvoimatoimiston työsuunnitelmaan tuleva osa, kunnan on maksettava koulutus. Tämä voi tarkoittaa sitä, että kunnat, joiden kuntakassassa on paljon nousuja ja laskuja, eivät koe rohkaisevaksi lähettää työttömiä koulutukseen osana työsuunnitelmaa. Tuen pitäisi tulla yhdestä rahastosta, jotta ei tarvitse spekuloida, kuka koulutuksen maksaa.

2

Motivaatio:

Matalakoulutetuilla aikuisilla on usein huonoja kokemuksia koulunkäynnistä ja heillä on vaikeuksia motivoida itseään. Yksi ratkaisu voi siis olla opetuksen sijoittaminen epämuodollisempiin yhteyksiin, joissa aikuiset jo ovat ja käyvät. Tällaisia ovat esimerkiksi kirjastot tai yhdistykset, jolloin kouluttautumisesta ei tule niin ylivoimaista.

Mutta aikuisia voi motivoida myös **digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntäminen**. He osaa- vat hyvin selvittää, kuinka pelata kasinopelejä tai muuta vastaavaa iPadillaan tai mobiililaitteellaan, joten miksi emme käyttäisi pelillistämistä yleiseen aikuiskoulutukseen? Se voi osittain luoda motivaatiota, mutta luoda myös yksilöllisen oppimistilan, jossa saa mahdollisuuden kehittää sitä, mikä tuntuu vaikealta, ja käyttää enemmän aikaa siihen, mikä tuntuu hauskalta. Jos siis jokin oppimisalue saat tuntumaan olon "tyhmäksi", se ei tapahdu julkisesti, koska kyseessä on eräänlainen yksityinen oppimistila opiskelijalle ja opettajalle.

Etenkin pienten ja keskiuurten yritysten motivaatiota voi auttaa se, että **yksi kokonaisvaltainen taho** sekä hoitaa etätöitä että avustajia, ohjaajia ja oppaita koulutuksen aloittamiseen, apurahojen hakemiseen... ja saa vielä kaiken tämän hoidettua valmiiksi.

3

Olellisuus:

Tavan, jolla koulutus kehystetään puheissa ja jolla se artikuloidaan, tulee olla avoimempaa ja aikuisten kannalta olennaista. Heidän on kyettävä nopeasti käsittämään, mihin he voivat käyttää mahdollisuutta, jos he haluavat olla motivoituneita.

4

Joustavuus:

Koulutustarjonnasta tulee tehdä mahdollisimman joustava – eli sen tulee olla pitkälti suunniteltu yritysten "ja työntekijöiden" tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan.

5

Enemmän tekemisen meininkiä työttömien seulontaan:

Jos haluaa osallistua FVU:hun, on suoritettava seulonta, jotta pääsee oikeaan koulutusvaiheeseen. Se estää monia hakemasta koulutusta, eivätkä he sitten tee sitä vapaaehtoisesti. Alle 30-vuotiaana ja työttömänä se ei kuitenkaan ole rakas äiti, joka tämän hoitaa, joten hakijan tulee käydä läpi tämä seulonta ensimmäisen 30 päivän aikana, ellei hänellä ole nuorisokoulutusta. Ehkä saman tekemistä voisi harkita yli 30-vuotiaille työttömille, joilla ei ole yhdeksättä luokkaa



suoritettuna, jotka ovat kouluttamattomia, joilla koulunkäynnistä on x vuotta tai jotka haluavat aloittaa uuden koulutuksen? Näin saadaan hieman enemmän tekemisen meininkiä, mikä saattaa olla tarpeen monille aikuisille.

6

Konsulttiyritys Rambøll Management Consulting laati vuonna 2019 selvityksen esteistä ja **parhaista käytännöistä** Tanskan koulutus- ja laatuvirastolle (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet), STUKille, joka toimii lapsi- ja opetusministeriön alaisuudessa. Se tiivistä käytännöt kahdeksaan tapaukseen, joiden on osoitettu lisäävän yritysten "kysyntää ja aikuisten" motivaatiota yleiseen aikuis-, jatko- ja lisäkoulutukseen (VEU). Tutkimus osoitti, että keskeisiä tekijöitä, jotka motivoivat ihmisiä investoimaan

aikaa ja resursseja VEU:hun, ovat:

Yhteistyö, joka on suunnattu sekä yritysten johdolle että työntekijöille. Strukturoitu yhteistyö aikuiskoulutuksen toimijoiden välillä, mukaan lukien etätyökonsulttien kanssa. Tiedonvaihto yritysten pätevyitymistarpeista ja laaja-alaisten **tukitoimien suunnittelu**. Myös yrityksen **avainhenkilöiden koulutus** sekä itse yleisen VEU:n läpikäyneiden ja menestyksekkäästi kurseja suorittaneiden **koulutuslähtötiläiden** käyttö toimii.

Raportin kahdeksassa tapauksessa kuvaillaan, mitkä tekijät erityisesti murtavat esteitä. Muun muassa **yhteisen seulonnan käyttö** kaikille yrityksen henkilöille johtoa, keskijohtoa ja hallintoa myöten. Ja kaikkien tulokset julkistetaan työntekijöille, jotta seulonta olisi heille vähemmän mysteerä, poistaisi irtisanomisen pelkoa ja ei vähätelisi koulutusta. ♦

Nordisk nätverk för vuxnas lärande

nvl.org